Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ★ ШИНАРА, 5 НОЯБРЬ, 1985 ШУ. ★ № 133 (7168). ★ Мах 3 кап.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪАХЬЕГАМА КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА, ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ ДОККХИЙ ХIАМАШ КАРАГIДУВЛАРЦА НАКЪАГIОРГДА ВАЙ КПСС XXVII СЪЕЗДА!

(КПСС ЦК тIехьхаамашцара).

Берригача советски наха санна Iалальмате чIоагIа къоабалъеш тIанйцар ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакце проект. Из чIоагIа Iомаеш я хIанз укх сахьате предприяте цехашка, сменашка, бригадашка, участкашка. Из болх къаьстта дика вIаштIехьбаькхха чакхбоаккхаш ба укхазарча политинформатораша, агитатораша, общественни организацей кулгалхоша.

СУРТА ТIА: КПСС Программа кердача редакце проект болхлошта йовзийташ ва СССР Лакхехьарча Совета депутат, завода инструментальщик (юкъе латтар) ТI. Халгуев.

И. ПЛИЕВА сурт.

● *Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце проект*

ДЕШАРА А—ДИКАЛА ЗНАК

Iалальмате бехктонхаме документ да дерригача халкъага ювцийта араяьнкха Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакце проект. Цунах лаьца массехк дош ала безам бар са а. Се хьехархо хиларах тарра, сона кIоарга дег чу дувшаш да ер дешаш: «Социально-экономически дегIаахар сихдара эшараш, коммунизм хьалъяра перспективаш, Iилман техникан прогрессо хьалхашка уттаду дIадехараш теркал а деш, КПСС дIахохьоргда халкъа образоване система тоаяр».

Цу даькъе Iалальмате лоархIаме я школьни реформа. Вай вахаре хIанзле дикка хувцамаш даьд цо. Массе школашкара математикаш санна укх кердача дешара шера со а йолаенна лакхерча классашкарча дешархошта информатика лард хьеха. Атта гIулакх дац из. Цхьабакъда, хало йицлу урокагара урокага из предмет Iомаяра чIоагIагIа бераш тIаккхувш хиларо. Школа чакхъяьккхачул тIехьагIа моллагIча моттиге болх беш хургволча къонача сага накъадаргдолаш хIама да из. Дешара дикал айяр — из да Программа кердача редакце дIадехар а керттера лоархIаш дар а.

Аз доккхал ду сай дукхача выпускникаша вахаре йиззa моттиг дIалаьца хиларах. Цадаева АсмаI быта ЦIагIа — вязальщица, Дадаева Рая швейни объединене къахьегаш я. Таксопарке слесарь ва Багаев Суламбик, Анисимова цIерагIча заводе химик-лаборант я Костенко Ирина. Шоаш школе Iомаяьача профессех болх беш ба уж.

Соахка Грозне хилар мехкарча дукхача школьникаша дакъа лоацаш хинна математически Олимпиада. Цига котало яькха са ши ученик хIанз тайп-тайпарча вузашка деша эттав. Валиев Оскар МГУ механико-математически факультете вахав, Киндзерский Геннадий — Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен университета физически факультета студент ва.

Парте кердача Программо доккхал а дайт, нхы а дикагIа хьехаш къона тIехье кхоаненга кийчъе тIа а хьех тхо, хьехархой.

С. БУЛАНКИНА,
№ 13 йолча Грознерча юкъерча школа хьехархо.

ДЕГIАКХУВЛА КАГИРХОЙ КОЛЛЕКТИВАШ

КПСС Программа керда редакци кепа а теха арайоалаше йийцар оаха из тхоай треста кагирхошца цхьана комитета заседане, цехови комсомольски организацешка. ХIаравар шийна цох хетачох дагаваьлар новкъостащца, дег тIара къоабалбир цун чулоацам. Са новкъостий а са сай а теркам тIаозаш хилар: «ХIара объединене, хIара предприяте, хIара балха моттиге ма могга чIоагIагIа пайда эца беза къахьегама овсарле лакхъяра йолча гаронех. Къахьегама коллективаш тIа-тIа стабильнегIа хилийта еза», яха дешаш.

Тхона хетачох укхаза тIатоха мегаргдар «къахьегама а комсомольско-кагирхой а коллективаш», аьнна. ХIана аьлча парте тешшаме гIонча, цун лоархIамегIа йола решенеш вахаре юкъекхувлар комсомол йоландаь, эггара халагIа дола гIулакхаш цо массаза а кхоачашдендаь. Цох теша дешда Днепрогэс, КамАЗ, Магнитка, Комсомольск-на-Амуре санна йола гIишлош, объекташ кагирхой хьинарца хьалъеш хилар. Цудухьа хано дIадех комсомольско-кагирхой коллективаш ма могга дукхагIа хьаяр а царех цIенхаштта йоакхо яр а.

Тха тресте хьинаре къахьегаш я тахан ялх комсомольско-кагирхой коллектив. Царех дикагIъярех лоархIаш я Н. Дубровкин, А. Калюжный керте латтараш. Тха треста коллективо октябрь бутт йистебоаллаш цхьайтталагIа пятилетка кхоачашъяьй. Цу толама юкъе шоай лоархIаме дакъа дихьад 20—30 процент шоай нормаш тIехкхоачашъеча цу бригадай коллективаша. Лакха я укхаза къахьегама овсарле, болх аттача баккхара даим кердадараш лех. Бакъда, хила езачунга хьежача кIезига я уж хIанз а, йоагIаш йола йоакхо яц уж вIашагIйоxкара. Тхо теш из лоархIаме гIулакх эшшача бесса тоадергхиларах.

М. ГАНИЕВ,
«Грознефтехимремстрой» треста комсомола комитета секретарь.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро аргIанара заседани хиннай КПСС горкомий, райкомий хьалхарча секретараша, горрайисполкомий председателаша, министерствайи ведомствайи кулгалхоша дакъа а лоацаш. КПСС обкома бюро хьежай предприятеш, организацеш, коммунально-бытовой боахам, къаьстта а нах чубаха цIенош Iана кийчдара бу болх сихеи дикеи чакхбаккхара кхы тIа а де дезарий хьакъехьарча дешага. Белгалдаьккхад, де дезараш хьалхадаьхадоллаше а, цхьаболча боахама кулгалхоша, городий, районий, юртий, поселкай халкъа депутатий Советий исполкомаша дIадахача Iан урокех е йоагIаш йола выводаш яь ца хилар, цу лоархIамеча гIулакха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараши теркал ца деш хIамаши нийсдалийта хилар. ЧуIа цIенош, здaнеши гIирсаши дIоахдара, энергетически установкашта ремонт яра балхаш дукххача даькъе во вIаштIехьдаьхад, дукха моттигаш я йоагоча хIаман запасаш ца кийчъеш, бахача нахага из йохкилга вIаштIехьа ца доаккхаш. Iан кийчо яра даькъерча цар а кхыча а кхоачамбоацарий хьакъехьа цкъа санна дуккхаза а дийцад «Грозненский рабочий» яхача газето «Iа-м гаргакхоачаш ма латтий», «Iа-м яхар — шиш белаш хIама я», «Ахка чакхдаьннад» яхача а кхыча а статьяш тIа. Цхьабакъда, гIулакхаш тоадалар мела лел.

Дукхача предприятешен организацешен кхоачацъяц йоаго хIамеи энергии кхояра планови заданеш, доал доацаши хьурмат доацаши пайда эц царех, доккхий увттаду яьшка-пийшкашка йоаго хIамеи электроэнергии дIаахийтара боарамаш.

КПСС обкома бюрос министерствай, объединеней, промышленноста, транспорта предприятей. гIишлоний кулгалхой (нн. У. А. Арсанукаева, Р. М. Хачатурова, В. З. Мельниченко, Г. С. Янина, А.-Г. С. Дзортова, М. А. Арбиева, А. Б. Осмаева, Э. Э. Исмаилова, Ю. П. Паленова, Е. А. Надирова) уйла тIаерзаяьй Iан кийчо яра мероприятеш чаккъяхара укх шера 27 сентябре КПСС обкома бюрос яь решени кхоачашъяра даькъерча цIенхашттарча кхоачамбоацараштa. Министерствашеи ведомствашеи, партийнии советскии органаша хоадамболлаш дола гIулакхаш чакхдаханза даргдац дерригa Iан кийчо яра балхаш лоацнача хзнашка кхоачашдара. Къаьстта уйла тIайохийтийла городашкеи поселкашкеи баха нах, больницаши клубаши, социально-бытовой гIулакхашта лаьрхIа еррига помещенеш йIовхалца Iалашъяра. Районий кулгалхошта дIахайтад болх юкъагIбаккхара хьалхара царех хIаравар бехктокхаме хилар. Декхар оттадаьд — энергоресурсаш, бийдал, материалаш кхояра режим массе метте чIоагIъе, Iан замалахьа мел чоалхане хьалаш тIаоттарах халкъа боахамо тешшаме эффективни болх белга Iалашде.

КПСС обкома бюрос чIоагIъяьй хьайбаша толаме Iа даккхара, Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхара тIаерзаяь организационно-пропагандистски мероприятеш.

КПСС горкомашта, райкомашта тIадожадаьд беррига организаторски массово-политически болх республике 1985/86 шера доахан толаме Iангара дахара, хьайбай продукташ яхарен кийчъярен планаши социалистически декхараши тешшаме кхоачашдара тIаберзабелга. Из ерригача пачхаьалкхен лоархIамегIара декхар кхоачашдар йоагI-йоагIача юххьанцарча, цеховой партийни организацей, партгруппай, профсоюзни комсомольски организацей, халкъа депутатий моттигерча Советий теркама юкъ метте дIаоттаделга. Къахьегам, доагъараш, доагора-энергетически ресурсаш эггара кIезигагIа дIа а йохийташ эггара дукхагIа фермай продукци яккхар духьа хьайбай боахама болхлоша, боахамий специалисташеи кулгалхошеи, агропромышленни комплекса ерригача коллектаваша КПСС XXVII съезда сийна лелаеча социалистически яхьа боарам лакхбелга.

ЛадийгIад КПСС XXVII съезда сийна лелаеча социалистически яхьа кулгалдара «Чечингсельстрой» треста парторганизаце беча балхах йолча отчетага. Кхыдола дешаш а дийцад.

16-гIа ДЕКАДА

ЛаьрхIар кхоачашду

Шоаш тIанйца декхараш тIехкхоачаш а деш, къаьстта дика къахьегаш ба пятилетка тIехьарча шера Вознесеновски газобензинови завода болхлой. Цудухьа башха-дика къахьегама толамаш доахаш накъаболх уж КПСС XXVII съезда. ДIабахича итт бетта планал совгIа цар маьхала яьккхай 322 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. ХIаьта укх ноябрь бетта чотагIа арахийцад 10800 тонн стабильни доаца газови бензини 17,4 миллион кубически метр гази.

Къахьегама овсарле лакхъяра итт бетта план 18,3 процент тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Сийлахь-боккхача Октябра 68 шу дузача укх деношка тIа-тIа ший производственни хьокхамаш дикагIа хулийташ къахьегаш я из.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа яьржача яхье дIаяхача пхийтталагIча декада итогех хьалхара моттиг яьккхай Пресников Валерий Ивановича кулгалдеча товарно-бийдала участка коллективои Баркинхоев Махьмада Башир керте латтача комбинировании установка болхлошеи. Цар эггара хьалха рапорт деннад пхе шера план кхоачашъярах.

* * *

Сийлахь-боккхача Октябра 68 шу дузача цIейна сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьча Грозненски ремонтно-механически завода болхлоша дика къахьегама совгIат кийчдаьд цу дезача денна. Дерригача технико-экономически хьокхамий итт бетта плани тIанйца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаьд цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа потребителашка ехкай цар 44 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци, заданел совгIа арахийцай 131 эзар сома маьха товарни продукци.

Хаддаза социалистически яхье хьалха а латташ, хьинаре къахьегаш хиларца белгалъяьна я опытни инженер, коммунист Абубакаров Мовлады керте латтача цеха коллектив.

Деша дай бац

Парте аргIанарча XXVII съезда сийленца накъабахара доккхий декхараш тIанйцад Грозненски «Трансмаш» завода болхлоша. Уж толаме кхоачашдара юххьанца дена хьинарс къахьегаш дIаболяьбанзар цар шоай болх. Цудухьа бизза пайда эцацар шоай таронехи кхоачамехи. БеттагIара беттага дукхагIа хулар тIадусаш дола пачхаьалкхен декхараш. Ишта болх бар баьхан долаш вай мехкарча коммунистий форума сийна тIанйцача декхарий цхьаккха пункт кхоачашъяьяц завода коллективо. Цул совгIа продукци маьхала яккхарен товарни продукци арахецарен итт бетта задани а низткъа кхоачашъяьй цо. ХIаьта нормативно-цIена продукци арахецара итт бетта план 98,9 процент мара кхоачаш а ца еш, цунна тIадиеа пачхаьалкхен декхар дуккхача маьха да.

Социалистически декхарех лоархIаеш яц заводера цхьаккха цех.

* * *

Укх шерен цхьайтталагIча пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачаш а еш, КПСС XXVII съезда дика къахьегама совгIат кийчдаь накъаяхара доккхий декхараш тIанйцар Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски аьшкбетона конструкцей завода коллективо. Уж толаме кхоачаши тIехкхоачаши дара мел эша хьалаши таронаши йолаш яр цун. Цхьабакъда, тIанйца декхараш тIанйцача дисар. Продукци маьхала яккхарен товарни продукции арахецарен пачхаьалкхен план низткъа мара кхоачашъяьяц предприяте болхлоша, хIаьта нормативно-цIена продукци арахецара итт бетта задани 97,2 процент мара, кхоачашъяьяц. Ишта уж лоархIаца беш бисаб къахьегама овсарле лакхъяра а арахецача продукцега дIабода мах лохбара а планах.

Пачхаьалкхен план а тIанйца декхараш а кхоачаш ца деш хьайоагIарех я нн. Арузбиев, Кагерманов керте латтача шоллагIчеи кхоалагIчеи цехий коллективаш, кхыяраш.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: цхьайтталагIа хержача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси 1985 шера 3 декабре город Москве гулъе.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1985 шера 1 ноябрь.

КПСС Центральни Комитете, СССР Министрий Совете, Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совете, ВЛКСМ Центральни Комитете

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас соцам тIанйцаб «1985/86 шера хьайбашка толаме Iа даккхийтар, Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа».

Соцам тIа белгалдоаккх, мехка юрта боахамеи агропромышленни комплекса кхыча доакъойи болхлоша къахьегамеи политически хьинар чIоаггIа айденнача хьалашка СССР Кхачан программа кхоачашъяра хьинарца кходеш къахьегаш хилар. Экономика аграрни сектор дегIайоалаеча доккха дакъа лоац хьайбай боахама болхлоша. КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа дIаяхача юкъагIа Iалашдаьд дулх, шура, фуаш, кхыйола продукци дикка дукхагIа йоаккхилгеи эцилгеи. Толаме кхоачашъеш я карара пятилетка чакхйоалача шера планаш.

РСФСР, Украински ССР, Белорусски ССР, Грузински ССР, Молдавски ССР, Латвийски ССР, кхыча союзни республикай колхозий, совхозий, дуккхача районий а областий а хьайбаш леладеча бригадайи фермайи производства хьалхалаттараша, коллективаша — дIадахача Iай хьайбаш Iангара доахача хана лелаяьча къахьегама яхье котбаьнараша доккхагIдола декхараш тIанйцад КПСС XXVII съезда сийна, инициатива кхайкаьй 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари пачхаьалкхенга йохкари духьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржае аьнна.

Хьайбай продуктивноста хьокхамаш эггара дукхагIа лакхдар, дулх, шура, кхыйола продукци эггара дукхагIа яхар, доакъарехи кхыча материальни ресурсехи эффективно пайда эцар, интенсивни технологеш, къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунна стимулировани яреи прогрессивни формаш юкъекхахьар духьа лелаеча социалистически яхьа инициаторий патриотически почин шерра хьаллоац мехка берригача хьайбаш леладераша, Сельхозтехника, кхачан, дулха-шурий, комбикормовни микробиологически промышленноста, чкъаьрий боахама предприятейи организацейи коллективаша.

Колхозхой, совхозий болхлойи специалистийи, агропромышленни комплекса берригача къахьегамхой къахьегамеи политически хьинар дIахо айдара Iалальмате боккха лоархIам а беш, КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совето, ВЛКСМ Центральни Комитето могаьй КПСС XXVII съезда сийна доккхий декхараш тIанйцача а хьайбаш толаме Iангара дахар. 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржае аьнна предложени еннача а бригадайи фермайи, колхозий, совхозий, агропромышленни комплекса кхыча предприятейи организацейи производства хьалхалаттарий, коллективай инициатива.

Союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, окружкомашта, горкомашта, райкомашта, СССР министерстваштеи ведомствашеи, союзнии автономнии республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий краевой, областной, окружной, городской, районни, юртий, поселкай Советий исполкомашта, агропромышленни объединенешта, профсоюзни комсомольски органашта, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта тIадожадаьд производства новаторий къахьегама почнаш ма могга хьаллувцилгеи дIайоаржаелгеи, гIулакхаца ра творчески отношени хьинаре дегIакхувлилга, хьайбаш толаме Iангара доахилга Iалашдеча толамаш доккхагIа хургдола гIулакх делга.

Организаторскии политическии балха лакха боарам Iалашбелга, из юкъарчал доацаш хьайбаш леладеча фермашкеи комплексашкеи, цехашка, бригадашка, звеньяшка чакхбоахилга. Социалистически яхьах хьахур алсамдаргдола гIулакх делга, хIара яхь мел лелаечо тIайца декхараш кхоачашдара технически гIулакх дара, хьайбай продукци дIачуэцаран чакхъяхарай колхозаштеи совхозаштеи хьалхашкара договорни декхараш кхоачашдаь, дика комбикормаши доакъарий добавкаши хьаяреи юрта боахама лоаттаяреи планаш тIехкхоачашъяь производства хьалхалаттараш, Сельхозтехника, кхачан, дулха-шурий, комбикормовни микробиологически промышленноста, чкъаьрий боахама участкайи цехийи, предприятей а организацей а коллективаш.

Хьайбашка толаме Iа даккхийтар, 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннараштa совгIата тела КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК сийлен грамоташ оттаьй соцамца, царна юкъе:

союзни республикашта — 50 эзар сомагара 100 эзар сомага кхаччалца ахчан премеш а йолаш 6 сийлен грамота;

автономни республикашта, краяшта, областашта, автономни областашта — 20 эзар сомагара 50 эзар сомага кхаччалца ахчан премеш а йолаш 34 сийлен грамота;

автономни округаштеи районаштеи — 5 эзар сомагара 15 эзар сомага кхаччалца ахчан премеш а йолаш 200 сийлен грамота;

колхозий, совхозий, юртбоахама кхыча предприятейи организацейи, гIонна долча юрта боахамий коллективашта — 2 эзар сомагара 6 эзар сомага кхаччалца ахчан премеш а йолаш 1010 сийлен грамота.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК сийлен грамоташ енна долча боахамаша, предприятеша, организацеша автобусаши легковой автомобилаши эц йоагI-йоагIача министерствашеи ведомствашеи белгалъеш йолча условешка хьежжа.

Предложенеш тIанйцай:

ВЦСПС-о хьайбашка толаме Iадаккхийтар, 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннараштa дикахетар дара Советски Союзе гIолла 10 эзар путевка, цу даькъе 2 эзар путевка — город Москве, хIаьта иштта 8 эзар путевка — доазол дехьарча мехкашка баха льготни туристски путевкаш, хьожаяра хьакъехьа еннар;

ВЛКСМ ЦК-ас дикагIйолча комсомольско-кагирхой коллективашта яла 700 сийлен диплом оттаярен производства хьалхалаттараштa дикахетар дара 1 эзар туристски путевка хьожаярен хьакъехьа еннар;

министерствашa, ведомствашa, профсоюзий ЦК-аша звеньяй, бригадай, фермай, цехий, участкай коллективашта ахчан премещца цхьана тела 2,9 эзар сийлен диплом а хIаьта иштта производства хьалхалаттараштa — хьайбашка толаме Iа даккхийтар, 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннараштa тела ахчан премещца цхьана 4 эзар сийлен диплом а оттаяра хьакъехьа еннар.

Соцам тIа оттадаьд, хьайбашка толаме Iа даккхийтар, 1985/86 шера Iан замалахьа хьайбай продукташ дукхагIа яхари эцари духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш 1985 шера IV кварталерен 1986 шера хьалхарча ах шерарен хьокхамаш а лоархIаш ергйолаш хилар.

Бакъахьа лаьрхIад, союзни республикай компартей ЦК-аша парте крайкомашеи обкомашеи, СССР министерствашеи ведомствашеи, союзнии автономнии республикай Министрий Советаша, крайисполкомашеи облисполкомашеи профсоюзнии комсомольскии организацешца цхьана Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш доккхагIа дакъа а 1985/86 шера Iан замалахьа дулх, шура, хьайбай боахама кхыйола продукташ дукхагIа яхара планаши социалистически декхараши кхоачашдеча къахьегама турпален образецаш гайта а бола болхлой СССР орденаши медалаши ялийта хьачулулга.

Газетийи журналийи, телевидене а радиовещане а редакцешта могадаьд социалистически яхьа лелам шерра бувцилга, хьайбай продуктивность лакхъелгеи продукташ дукхагIа йоахилгеи ,цар дикал тоаелга, уж яхарга дIадодар лохделга Iалашдеча дикагIйолча коллективаштеи производства хьалхалаттараштеи карагIдувлараштa пропаганда елга. Iилманеи хьалхалаттача опытаи, хьайбай боахамерча коллективни подрядан боахама расчетан карагIдаьннараш, кхыйола къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунна стимулировани яреи прогрессивни формаш шерра юкъекхахьара ларда тIа производствана интенсификаци яра къаьстта уйла тIаухийтилга.

КПСС Центральни Комитето ,СССР Министрий Совето, Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совето, ВЛКСМ Центральни Комитето хьакхайкадаьд, юрта боахама, агропромышленни комплекса кхыча доакъой къахьегамхоша, хьайбаш толаме Iангара дахар духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье хьинаре дакъа а лоацаш, дулх, шура, хьайбай боахама кхыйола продукци дукхагIа яхарен пачхьалкхенга йохкарен даькъе, мехка баха нах кхачан керттерча продукташца Iалашбара даькъе керда толамаш доахаргдолгах. КПСС XXVII-ча съезда хьинареча къахьегамца накъагIоргболгах, хьайбай боахам шийтталагIча пятилетке дIахо айбара дика лард йолларгйолгах шоеш дог тийша хилар.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ХЬАЬДДА ЛОСТАМ БОАЦАШ

Кхойтталагlа шу да Л. Н. Толстой цIерагIа йола Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университет хьайийлла. Вуза керттерча декхарех цаI да лакха знанеш а йолаш, коммунистически хьисапе къахьега ховргдола специалисташ кийчбелга. Цу даькъе университете цхьадола толамаш даьхад ала йиш я. ТIехьарча пхе шера кхоачашъяьй специалисташ арахецара план, студенташа дукхагIа язду дипломни балхаш. Масала, 1981 шера дийша баьнначарех дипломни балхаш яздаьраш 58 процент мара ца хиннача, 1985 шера из хьоккхам 84 процентага кхаьчаб, физически факультете дипломни балхаш массане а яздаьд. Царех цхьадараш кафедраша деча тохкамашка хьежжа яздаь оригинальни балхаш а да.

Университета преподавателашта юкъе дукхагIа ба дипломированни специалисташ: 13 Iилмай доктор, 169 Iилмай кандидат.

Отчетни доклад еш парткома секретара Л. Ф. Тамахина аьлар:

— Дукха ба университете лакха Iилман - методически боарам а болаш, занятеш чакхйоахаш бола преподавателаш: К. Ефанов, Ш. Алиев, Б. Тимаев, Ю. Матвеев, В. Виноградов, Л. Броева, В. Пятницкий, Ф. Оздоева, В. Кан-Калик, З. Гойгова, кхыбараш.

Хьалха пединститут хинна дешара заведени университета статусага яккхара укхаза белггала болх баь бале а, динза дисараш, цIенхаштта дола кхоачамбоацараш дукха да. Тахан университете деша багIараш кхоана хургйола интеллигенци я. Дукха тийша да республике цар сакхетамах, знанех. Уж кадраш кийчъяра лакха шоай мисси кхета а еш болх белга вIаштIехьадаьккхадий университете? Цу хаттара жоп луш дар коммунисташа Т. Абубакарова, С. Даурбекова, Р. Дулерайна, кхычар даь къамаьл.

Вуза дешара — производственни болх хьахьокхаш дола гIулакхаш хьалха хинначарел дукха эргадаьнна хувцаденнад ала йиш яц, яхаш дийцар коммунисташа. Таханарча дийнахьа университете 239 саг дешара тIехьавусаш ва. Къаьстта дукха ба тIехьабусараш филологически факультете — 63 саг, математически — 68 саг, биолого-химически — 24 саг. Студентий знанеш лакхъяра йоакхо яц кафедрай партгруппаша, факультетий партбюроша. Кхыметтел студенташта - коммунисташта юкъе а ба дешара тIехьабусараш. Масала, математически факультете (партбюро секретарь В. Науменко) дешаш волча виъ студентах-коммунистах кхоъ «2» йолаш ва.

Геттара во деш сайрийнарча, заочни отделенешка болчар. Заочни отделене 1985 шера ахкан сессе дешаш хинначар успеваемость 59,3 процент мара яц. Цхьайолча факультеташка шер - шера вогIа хиле мара тоалац дешара процесс. Иштта экономически факультете (партбюро секретарь А. Джабраилов) 1982 шера успеваемость 57,4 процент хиннача, 1985 шера — 42,2 процентага кхоачаш лохъелар. Дукха ба дешара тIехьабусараш математически, географически, кхыча факультеташка.

— Уж кхоачамбоацараш хургдацар парткомо, факультетий партбюроша саррахьа а заочно а дешаш болча студенташта тIахьожам а лоаттабеш, дешара процесс тоаяра хадданза йоакхо еш хинна яларе, — аьлар коммуниста Т. Абубакарова.

Лекцеш во еш, аьнна цхьа преподаватель юха ца хоржаш вита, студентий знанеш лоха я, аьнна выговор енна цхьа моттиг яц университете. Цу даькъе дерригa а даьд ала йиш яц дешаракхетама балхага хьожаш волча проректора М. Кодзоева. Кафедрай заведующешкара, деканашкара цIенхаштта хьадехац цо болх тоабелга.

Коммунисташа хала а хеташ дийцар университете къахьегама дисциплина телхаеш моттигаш хиларах, цхьаболча коммунисташа-преподавателаша общественно-политически вахаре хайра дакъа ца лацарах.

Дешар, идейно-кхетама, Iилман болх вIаштIехьабоаккхача дукха да кхоачамбоацараш. Укхазара хьадоагIа студентий знанеш лоха хилар, дешара тIера бувлар. Чакхдаьннача дешара шера студенташа бахьан а доацаш 64 эзар сахьат даьккхад деша боацаш, 82 саг университетера дIаваьккхав, уголовни бехктокхаме эза а моттигаш я.

МоллагIча балха тIа боккха лоархIам болаш да кадраш хьахоржилга, уж балха тIа дIанийсъелга, царна кхетам лулга. Университете леладеча кадрови политиках раьза боацаш дийцар коммунисташа А. Бугаева, А. Касакова, Т. Точиева, кхычар.

Ховш ма хиллара, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос 1983 шера июнь бетта тIайиллача соцам тIа университете кадраш хьахаржара а уж балха тIа дIанийсъяра а цIенхаштта бехк баьккхабар университета кулгалхоех а парткомах а, хьадийхар болх тоабелга. Цох е еза выводаш яь йоацилга гуш да тахан. Кадрай резерваца бе беззача тайпара болх бац. ХIанз а къоастадаь дац эрсий а доазол дехвара а литература, биоорганически химе, матанализа кафедрай заведующеш, кхаь факультетий деканаш хьожабелга.

ТIехьадоах вакантни йолча моттигашка говзал лакха йола специалисташ шийх хинахьа увттабелга. Целевой аспирантура а лькха, цIабаьхкача наха шераш доах диссертацена защита ца еш. Ректорато аспирантуре деша хьежабечарна юкъе нийслу Iилман-тохкама балхаца безам боаца а из бе способностанш йоаца а нах. Университете болх беча 13 Iилмай доктора юкъе пхиъ мара вац аспиранташ кийчбеш.

— Кадраш хьахоржилга, уж балха тIа дIанийсъелга шоай монополи яьй ректорой кадрай отделой, — аьлар коммуниста А. Бугаева. — Шоаш хьалхагIа соцам а бий, дийцад ала дош парткоме хьачулу. Кадраш балха тIа хьожаеча озабезам беш, безар-вовзар хьаэцаш моттигаш хиннай.

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пленуме белгал ма даккхара, университете атеистически кхетам луча цIенхаштта дола кхоачамбоацараш да.

Атеистически болх тоабе безарах дийцар университета ВЛКСМ комитета секретара Г. Сайдаевас.

— Динах тешар малав ха социалогически тохкамаш даь дац вай, — аьлар цо, — бIарган дIа а дувшадаь бу болх. Комсомольцашта юкъе ба жайнаш кач а дадаш бола нах. БоккхагIбарех бехк а боаккхаш аьлар:

— Ректорат, партком, деканат, комсомол яхаш подразделенеш къестаелга нийса дац. Массанена а хьалхашка латтараш цхьа декхараш да. Цхьа лостам а болаш массане цхьана бе беза из болх.

Коммунисташа дийцар партнома балха стилах, къахьегама а быта а хьалаш тоадарах, университета коллективе унахцIена йола атмосфера хьаярах.

— Отчетни доклада тIа дацар керттера дар: дIахо йодача хана болх мишта тоабе дага я партком, — аьлар коммуниста А. Касакова. — ХIанзалца хинна балха стиль пайдана яц. Дукха язду каьхаташ, дукха ха йоаю заседанешка. Бакъдар дIааьлча, шоай авторитет йохаеш санна хет цхьаболча кулгалхошта, дегабуамаш ду, критика лац.

Болх тоабара тIалеста соцам тIа а эцаш чакхъяьлар отчетно-хоржамий собрани. Парткома керда состав а цун секретарь а хержар. Парткома секретаралла хержай Л. Я. Каплина.

Отчетно-хоржамий собране дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС обкома Iилман дешара заведенейн отдела заведующе П. Н. Громова.

М-Б. ЦИЦКИЕВ,
тха спец. корр.

КАРЕЛЬСКИ АССР. КПСС XXVII съезда лакхача хьокхамашца накъаяха лаьрхIача С. М. Кирова цIерагIча Кондопожски целлюлозно - каьхата комбината коллективо хIара денна тIехкхоачашъю оттаяь заданеш, каьхата полотно масса зIамигъяра къовсам лоаттабу. ХIанззе а лохдаьча каьхата дозала чотах лаьрхIа хиннaчул совгIа арахийцад укх шера 780 миллион квадратни метр газетни каьхат.

Социалистически яхье хьалха латт Кондопоге каьхат деча бархIлагIча машина коллектив.

СУРТА ТIА: № 8 йолча каьхат деча машина юхxe ва воккхагIа вола сушильщик М. Климанов.

С. МАНСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Мишта кхоачашду договорни декхараш?

МАШИНАШКА ХЬЕЖАШ БАГIА

Укх шера нийс бетта паччахьалкхен заданех во лоархIаьлац Назранерча маькх еча завода коллектив. Товарни продукци арахецара план 104,9 процентии маькхабулочни изделеш маькхала яхара план 107,7 процентии кхоачашъяьй.

Планах ден-бус 17 тонн продукци арахеца езаш я завод. Цу декхарах из дика лоархIаю ала йиш я. ХIана аьлча, цхьадолча деношка 18—19 тонн маькхи булкингаши хьаю укхаза.

— Тхоай оагIорахьара хIама ца талхийташ болх бе гIерт тхо, — йоах завода директора Мошхоев Мухьмада. — Бакъда цхьацца бахьанех бахача наха ма эшша гIулакх де вIаштIехьдалац тха.

МалагIаш да уж бахьанаш? Царех керттера дар да договорни декхараш завода коллективо каст-каста телхаделга. ХIана нийслу из иштта? Эггара хьалха цу гIулакха бехке яр завода транспорт лоаттае декхарийла йола Назрановски АТП я. Заводен транспортни организацеи цхьана оттадаьча договорах хIара дийнахьа района тикашка продукци дIакхачийтара бархI машина хилийта декхарийла я АТП. ХIаьта укхаза цхьадолча деношка 4—5 машина мара йоацаш моттигаш нийслу. Масала, 23 октябре транспорт ца хилар бахьан долаш графикагIа йоагIаш йола маькх дIакхачанзар Пхьилекъонгий-Юрта бахача наха. Цу тайпара хьал нийсделар массехк ди хьалхагIа г. Назранерча дуккхача тикашка.

— Шийхаьннахьа дIа ца йихьача маькх ширъювл, тIаккха из дIа а эцац наха, — йоах Мошхоева. — Цудухьа из шоалагIа хьае езача кхоач тхо.

Цул совгIа, йоагIачул дукхагIа энерги, наьха къахьегам, кхыйола ресурсаш дIайолх из болх беш.

Хьажал, иззал зе ду АТП коллективо маькх еча завода. ТIаккха бокъолгахьа даккха йиш йолаш дий этта хьал? Да. Эшар фуд аьлча, из да транспортни организаце ший договорни декхар кхоачашдар. ХIаьта таханарча дийнахьа из гIожагIча тайпара телхаду цо. Кхыметтел укх масало а тешал ду из иштта хилара. Со цига нийсвеннача 23 октябре Iуйрийна 7 сахьат даьлча маькх дIаяхьа еза машина 9 сахьат даьлча а хьакхачанза яр. Цун бахьана духтIа бала ца могаш йиш еха лелаш завода болхлой бар. ХIаьта пийшка чура ши сахьат хьалха хьаьккха маькх нахага хьежаш уллар. Цу дийнахьа 11 сахьат даьлча мара яизар маькх дIаяхьа машина. Цу тайпара сурт хIара дийнахьа яхар санна нийслуш долга кхетаде хала дацар завода болхлошка ладийгIача.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

«Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни заводе дикагIа лоархIаш я электромеханически цех. Беттагара беттага хадданза ший хьокхамаш лакхдеш хьайоагIа из. ХIаьта цехе дикагIа бола электромонтажникаш ба Э. Доуоева, Л. Бузова. С. Сатина. Цар хIара дийнахьара нормаш 130—140 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: С. Сатина, Л. Бузова, Э. Доуоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика лоархIабу

«Грознефть» яхача объединенe производственни гIулакхдара йолча центральни база коллективо октябрь бутт дIабслалуш дош деннадар 246 эзар сома маьха балхаш де. Цунах хIаьта № 1 йолча цеха ремонтникаша — 70 эзар сома маьха болх кхоачашбе.

«КПСС XXVII съезда — хьинарерча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа къа а хьегаш коллективо хьалхарча ах бетта 125 эзар сома маьха балхаш дир, план шозза гаргга тIехкхоачаш а еш. Кхы вогIа къахьеганзар ремонтникаша юхьебисача вокх ах бетта а. Цудухьа дика ремонт яьча оборудованеца, оатхалашца вай республикера а Закавказьера а бурувдеттараш, мехкдаьттахой ма боагIа Iалашбе вIаштIехьдаьлар цар.

Балха тIа лакха хьокхамаш гойтача коллектива карарча шера 374 тонн Iаьржа аьшки итт эзар киловатт-сахьат электроэнергии кхояьй. Иштта ремонтни балхаш дарга дIадодар 5,5 процент лохдарах 110 эзар сома маьха пайда баьб.

Уж толамаш доахача хьинаре дакъа юкъекхахьарца белгалбаьннаб слесарий-котельщикий бригада кулгалхо Красотенко Анатолий, слесараш Горбачев Георгий, Обозин Иван, сверловщик Идрисов Хаваж, токараш Фоменко Леонид, Зеленская Любовь, сварщик Карасев Валерий, кхыбараш.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

«Промжелдортранс» яхача Аргунски депо В. Конева аьшкапхьар волаш болх бу иттех шу да. Цу юкъа ший балха говзал дика кара а ерзаь визза говзанч хиннав цох.

Конев ва тIеххьарча кхаь пятилеткай ударник. Цун хьаьнала къахьегам белгал а боаккхаш тийнна сийлен грамоташ, маьхера совгIаташ дукха да.

КПСС XXVII съезда шийгара дизза къахьегама совгIат дала гIерташ къахьег Конева укх деношка. ХIара дийнахьара нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТIА: аьшкапхьар В. Конев.

З. АМЛИЕВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

Халкъа эшача товарашка а торговле дешашка а хьожаш йолча НГIАССР Лакхехьарча Совета комиссе заседане дийцар халкъа эша товараш дукхагIа а дикагIа а арахецара, уж дохйара болх тоабара, НГIАССР Лакхехьарча Совета Х сессе соцамга хьежжа социалистически доалахье лораяра Гудермесски района советски а боахама а органаша дечох.

Горисполкома председатела Г. Эльмурзаева докладага ла а дийгIа, комиссе белгалдаьккхар цу даькъе укхаза белггала болх беш хилар. Цу гIулакха цхьайтталагIча пятилетка лаьрхIа комплексни программа чакхйоаккхаш я районе, городерча 8 промышленни предприяте арахец халкъа эша товараш. Царех дукхагIчар планови заданеш кхоачашъю.

Цунца цхьана динза диса а теркам тIаоза безаш а дукха да. Дуккхача предприятешка халкъа эша товараш арахецара боарам лахлац, цун бахьан да оттаяьча оборудоване къахьегама овсарле лакха ца хилар а производственни майдаш ца таар а. Городской Совета исполкомо предприятешкара хьадехац керда гIишлош хьалъелга, йолчарна реконструкци а еш, уж шеръелга.

ДукхагIйолча предприятешка производства отходашта паспортизаци яьяц, керда изделеш арахецара царех пайда эцац. Цхьадола товараш арахецара 11 пятилетка заданеш кхоачашъяьяц. Геттара тIехьаюс кирпичи завод, планагIа йоагIачул 1,5 миллион кирпичаш кIезигагIа арахийцай цо. Халкъа эша товараш хьадара е еза йоакхо яц горпищекомбината, горбыткомбината, маькх еча завода кулгалхоша.

Районе хIанз а дIадаьннадац къоалаш а спекуляци а елга. советски торговле бокъонаш телхаелга. Укх шера бархI моттиг хиннай районе советски торговле правилаш телхаяь. царех цхьабараш уголовни бехктокхаме эзаб. 10 саг спекуляци еши 14 саг къоалаш деши лаьцав.

Комиссе хьадийхар Гудермесски горисполкома кулгалхошкара халкъа эша товараш дукхагIа а, дикал лакхагIа йолаш а арахецилга Iалашдар, уж дохкилга, социалистически доалахье лораелга тоадар.

* * *

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета агропромышленни комплекса дешашка хьожаш йолча комиссе дийцад отраслешта юкъерча бувзамашта координаци яра Шелковской агропромышленни объединене беча балхах.

Цу дешаех лаьца доклад йир юрта боахама районни управлене начальника М. Висарагова, содоклад—депутата Х. Багашева. Комиссе белгалдаьккхар, РАПО Шелковской совета, юрта боахама управлене района партийни организаце кулгал а деш, белгала толамаш даьха хилар. РАПО совето чIоагIъяьй «Сельхозтехника», «Сельхозхимия», «Сельэнерго» объединенеща совхозашка, колхозашка деча балхий керда тарифаш. Цу объединенеща расчеташ ю баьча балхах доагIар 92 процент дIа а луш, тIеххьара расчет ю шу чакхдаларга хьежжа.

РАПО совето тIахьожам лоаттабу централизованни фондаш хьахилара а царех пайда эцара а. Из цхьа форма я агропромышленни комплекса отраслешта юкъера бувзамаш чIоагIдара.

Цунца цхьана депутаташа белгалдаьккхар, районни агропромышленни объединене балха тIа белггала кхоачамбоацараш долга. Тоаде дезаш да кхыча министерстваштеи ведомстваштеи чуйоагIача предприятеищеи организацеищеи, колхозашца а совхозашца а леладу экономически гIулакхаш.

Объединене вIашагIъеллай отраслашта юкъера 9 комисси. Цхьабакъда, РАПО совето царгара цIенхаштта хьадехац болх тоабелга. Шийна еннача бокъонех бизза пайда а эцаш. планаши заданеши кхоачашъяра объединене чубоагIача кулгалхоша дечунга хьежаш.

Кхоачамбоацараш да централизованни фондаш хьаечеи царех пайда эцачеи. Керттерча даькъе уж хьаю юртбоахама предприятей чотагIа, цхьайола гIишлони промышленни предприятеш цу юкъе дакъа ца лоацаш юс. Цхьайолча хана РАПО шийгахьа озабезам бу, колхозаштеи совхозаштеи зе хуле а, шийна пайда бе гIерт.

Мела чакхдоах балха дикагIйола формаш юкхейоалаелга. Районе деча гIишлони монтажни балхах 35 процент мара дац бригадни подрядагIа. Дукхача а боахамий — Ленина цIерагIча, «Красный пахарь» колхозий, «Бурунный», «Виноградный» совхозий, кхыча предприятей кулгалхоша де дезар даьдац шоай боахамашка подрядагIа къахьегилга вIаштIехьдаккхара.

Комиссе рекомендаци елар РАПО совета белгалдаьха уж кхоачамбоацараш дIадахара.

* * *

Кхалнаьха къахьегама, быта, ноанал, берал лорадара дешашкеи здравоохраненеи социальни Iалашони дешашкеи хьожаш йолча комиссей заседанешка дийцад Ножай-Юртовскии Советскии районашка юрта боахаме болх беча кхалнаьха къахьегама, быта, салаIара, медицински гIулакх делга кхы тIа тоадарах дола дош.

Цу шии районе тахан къахьегаш я 5569 кхалсаг, царех дукхагIбараш тхьамкеи хьайбаш леладечеи болх беш ба.

ТIеххьарча шерашка цу районашкарча колхозийи совхозийи материально - технически база тоаеннай.. Хала балхаш долча механизаци яьй, цхьадолча боахамашка электропрессаш оттаьй, лаьрхIа дола барзкъаш, кога гIирс лу.

Иштта тоадаьд юрта боахаме болх беча наха медицински гIулакх делга, быта, салаIа хьалаш вIаштIехьдаьхад. Масала, Ножай - Юртовски района А. Шерипова, КПСС XXII съезда, Калинина цIерагIча колхозашка хьалъяьй хьайбаш леладу комплексаш, укхаза болх беча наха лаьрхIа цIенош а долаш. Ножай-Юрта хьалъяьй 320 моттиг йола школа, Махкеты яхача юрта — 200 меттиг йола клуб.

Советски района колхозашкеи совхозашкеи болх беш я газобаллонаш хувца пункт, Борзой хьалъяьй 50 моттиг йола берий беш, хьалъеш латт бани. Тоадаьд кхалнаха акушерско - гинекологически гIулакх делга.

Цунца цхьана кхоачамбоацараш а гучадаьхар комиссе. Санитарни нормаша дIадехачунга хьежжа хьалаш доацаш районе болх беш дукха кхалнах ба. ТIехьадоах халача балхашта массанахьа механизаци елга. Иштта, Ножай-Юртовски районе хьайбашта доакъар луча 15 процент мара яьяц механизаци, Советски районе — 10 процент. ТIехьатетт балха дикагIйола формаш юкъейоалаелга. Тхьамка леладерий болх аттача баккхара эша электропрессаш дуккхача боахамашка йолаш яц. Кхалнах балха дIа а цIа а лаьрххIа кийчъяьча транспортаца кхувлац, болх беча моттигашка хила деза санитарно - гигиенически хьалаш дац. Из бахьан долаш тайп - тайпара лазараш хул кхалнаха. Болх беш болча берригача кхалнаха дIаденнадац эша барзкъаш, кога гIирс. Районе вIаштIехьдаьккхадац спецбарзкъаш дуттилга, уж химчистке дIалулга.

ДукхагIйолча совхозашкеи колхозашкеи тоъам баь Iе йиш йолаш дац санитарно-бытовой помещенешца кхалнах Iалашбелга. Гардеробии, душевойш, кхыйола бытовой помещенеш эшачунга диллача 20—30 процент мара яц.

Дарбан - профилактически учрежденешка тоъам болаш медицински оборудовани яц. Кхалнахага хан-ханнахьа лораш хьежац.

Болх тоабара хоадам бола предложенеш елар комиссеша Ножай - Юртовски, Советски райисполкомашта.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

РУЗКЪА КХОДАР—ХАНО ДIАДЕХАР

Бийдала кхом бар — хIанзарча дунен тIа эггара лоархIамегIча проблемаех цаI, цу даькъе вай мехка а, Iалама ресурсаш йоацаш бала хьегаш вай деце а. ДерригаЧа дунен тIа хьайоаккхача горнорудни продукце диълагIа дакъа совгIа лу СССР. Цо йиш хулийт цун ший халкъа боахама эшараш Iалашде а продукце цхьадола дакъа, къоастадаь аьлча доагор, экспорта дIаахийта а.

Амма минеральни бийдал йоаккхаш а из чаккйоаккхаш а хIара шера 8,5 миллион тонн гаргга отходаш Iов, царех пайда эцац хIанз укх сахьате 10 процент совгIачарех мара. Цар дIалийнай дикка йоккхий лаьттан майдаш, бIехбу гонахьара го. ХIанзарча ханарча индустре парадокс латт Iалам каст-каста техникана эггара чIоагIагIа эшача хIамаша бIехдеш хиларах: серагеи азотагеи денз вольфрамага, кобальтага, молибденага кхаччалца яраша. Долчча бесса аьлча, отходаш оалаш ярех йоал практически ерригa Менделеева таблица.

Цунца цхьана керда пайдана оахкалаш йоахилга уж йоахка центраш мехка малхбоалехьарчеи къулбаседехьарчеи тIаваха хала йолча, нах ца баьхача районашка кхачарагIа, тIа-тIа лакхлуш латт хIанз уж хьаяхарга дIадодар. Масала, СибарегIени ГаьнарЧа Малхбоалени бирсача хьалашка углеводородни доагор доалла моттигаш оборота юкъейоалаяра, вай дийзар бIаргча малхбузенeвропейски паччахьалкхенаш миссел йола шера аренаш караерзае. ХIаьта иштта автомобильни машиней наькъаш дехка дезар, 4 эзар километрага кхоачаш гаьнача, шоай оахкалаш йоахка моттигаш кхоачалуш латтача, СССР промышленни потенциалах пхе дакъа дича диъ дакъа тIадолча мехка европейски даькъа тIа кхоачадеш доагара транспортировка яра трансконтинентальни трубопроводаш ехка езар.

Цу гIулакхо чIоагIа бeзам тIабохийт бийдал кхояра. ХIаьта цун резерваш геттара йоккхий я. Дуне кхаьчача дикагIа долча хьокхамашца нийсдича, таханарча дийнахьа дукхагIа дIайохийт вай мехко къаман дохода единицага бийдал, хIаьта из башхало боккхача лоархIаме а я. Амма ресурсаш кхояра технологи юкъейоалаяра гIулакхашта еш йола расходаш шозза-кхозза лохагIа я, бийдал хьайоаккхилга алсамдаккхара ерел.

Кхетадеш да, ресурсаш кхояра политика хьалхагIа а чакхъяьхай вай халкъа боахаме. ХIаьта цунах хьахулашдараш цхьадолча даькъе чIоагIа холуш а да. Иштта, бос болча металлурге дукха хIама ца эшшаш ерригача продукце кхоалагIа дакъа попутно доахаш дола металлаш да. ХIаьта, ардвай, Казахстане. Усть-Каменогорски свинцово-цинковой комбинато рудах йоакх керттерча шин компонентал совгIа периодически системана чуйоагIаш йола кхы 18 элемент. Вай мехкарча электростанцешка вIаштIехьдаьнад дIаухийта доагор, масала, США е ФРГ ухийтачул кIезигде. ТIаккха из хул советски энергетикана эшача доагорах юхедусар лаьрхIача дуккха миллионаш тонн, кIор е мазут.

ХIаьта а ресурсаш кхояра политика хIанзара масштабаш кхоачам боацаш лерхI вайцига. ЛерхIаш да, къоастадаь аьлча, «сутара» къаьна техника шортига а хувц, хIаьта цкъаза кердача оборудоване образацеш а кхоачам боллаш доагор кходеш а яц аьнна. Укхаза хIанз а гучалелхаш я продукци дегIаухилга сихдара экстенсивни факторашта ориентаци янза ца йоалаш хиннача советски экономика дегIаахара дIаяхача этапа психологически стереотип. Тахан из дIадаьннад пайдана хулачара, амма нах шортагIа хувцалу хьалел.

Духхьала цу духьа чакхдоах мехко хIаман кхом беш йола техника. кийчъю ресурсех шозлагIа пайда ийбу, реконструкци еш юхеюсаш хIамаш йоацеи юхеюса хIамаш кIезига йолеи технологи юкъекхувлаш йола предприятеш хьаллацарца цхьана расхода нормаш кхы а лохъяра тIадерзадаь организацехонни гIулакхаш. Цар, дукхагIча даькъе, дикка йоккха экономически эффект лу.

Амма кIийлен тIара, стратегически эггара аьттув болашагIа бола никъ болаш бус, кхетадеш да, ресурсаш кхоеш йола технологеш хьарей юкъекхахьарей никъ. Цунца дувзаденна симптоматично да, дукха ха йоацаш вайцига тIайнйца хилар ший индустриальни потенциалага диллача союзни республикашта юкъе Российски Федераци дIаяьлча шоллагIча моттиге латтача Украина промышленносто Iоаяь цу даькъера опыт берригача мехка масштабе дIайоаржаярах йола решени. Украина лаьцача наькъа башхалю я цун дерригa комплексни хилар. Ресурсаш кхояра йола технологеш юкъекхахьара йола духь-духьа программаш увттаю укхаза бIарччача городий, промышленни районий гома чу. Цу тайпарча практика ше дика хилар хьахьекхад Донбасса городашка, Днепропетровске, Одессе, Киеве. Цар лу эггара лакхагIа йола экономически эффект.

ШийтталагIча пятилетке декхар оттаду тIанхетанза яргйоацаш йолча бийдалах 75—80 процент кхом бара чотах хилийта.

Леонид КОРНЕЕВ,
АПН экономически обозреватель.

Керда наькъаш лех

«Грозэнерго» яхача энергетически управлене предприятешка къахьегаш дукха рационализатораш ба. Цар йовхала-энергетически оборудоване кхы а тешамегIа болх бергбола, доагора-энергетически ресурсаш ма хулла дукхагIа кхое вIаштIехьдаргдола наькъаш лех.

Цу даькъе хIанзле карагIдаьннар кIезига дац. Масала, карарча шера тайп-тайпара кердадараш производствана юкъекхувларах кховзткъеи итт эзар совгIа сома маьха пайда баьб цар.

Маьхера рационализаторски предложенеш теларца белгалъяьннай Грозненски объединенни ТЭЦ-еи шоллагIча теплоэлектроцентралей коллективаш.

Боккхача маьхера предложенеш тийннай «Грозэнерго» керттерча новаторех лоархIаш волча ТЭЦ-2 турбинни цеха мастера, «Знак Почета» ордена кавалера Канарский Алексея. Уж производствана юкъейоалаярах бIаьш тоннаш условни доагор кходаьд.

Иштта дика рационализатораш лоархIаш ба слесараш Битюцкий Виктор, Усков Иван, Лосев Григорий, бригадир Таaев Iаьла, мастераш Трегубов Николай, Комаров Михаил, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена чуйоагIача специализированни ремонтно - гIишлошъеча кхоалагIча управлене В. Лянева кулгалду бригада дикагIа лоархIаш я. Цо хаддаза социалистически яхье кхыча бригадаша юкъе хьалхара моттигаш йоах укх тIеххьарча шера.

XIанз дукха ха йоаццаш А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе АВТ яхача установкана ремонт яь яьннай из бригада.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа); бригада доакъашхой В. Абросимов, бригадир В. Лянев, Е. Лунин, П. Родионенко, Б. Совешкин, В Кирсанов; И. Лаврухин.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

Болхлочун уйлаш

ПОДРЯДО НИЗ ТЕЛ

Карарча пятилетка кхоалагIа шу чакхдоалаш вIашагIъеллар тха механизированни отряд. Цу хана денз подрядагIа болх беш а я. Йоккха яц коллектив. Цхьабакъда, дукха лаьтта да доал де дезаш — 2369 гектар. Цунах цаI-ах эзар гектар хий дуллаш да. Цу кхашка болх бара догIаи хьисапе хий детта ворхI установка, 16 трактор еннай отряда.

Керттерча даькъе ялата культураш, генараш леладу оаха, хIаьта укх шера 220 гектара тIа коартолаш а кхейир.

Коллективни подряд юкъейоалаяра геттара раьза да тхо. Цу гIулакхо хIаранена шийна могар, ховр хьахьокха карагIдоалийт. Ишта болх беча коллективе мекъавар, кхыча наьха чотах ваха уйла йолаш вар тарлац, приписка а еш ца доагIа ахча ийде вIаштIехьдалийтац. Нарядаш а яттаеш болх беча ханачул доккхагIа толамаш даха йиш хулийт.

Масала, духхьашха оаха коллективни подряд юкъейоалаяьча хана хинначул, дIадахача шера хIара гектара тIара ка бола ялат 3,5 центнер, фуалъяьха хьажкIаш — 14,2, генараш 3,4 центнер дуккагIа чуийцар. Кхы а боккхагIа ба укх шерара хьувкъам.

Гикаловски ОПХ-а хинначa кхаш леладерий республикански совещанера цIавеча, геттара дукха генараш кхедеча механизаторашца ший хинначa къамаьлах дийцар тха бригадира Кусмачев Павел Алексеевича. Генараш цига хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 90 эзар зIирг хургдолаш дIадуваш хиннадар. Колхоза агрономеща цхьана хене оттабаьча боарамех оаха хIара гектара тIа 50 эзар зIирг хургдолаш мара дIадувцар уж. Отряда совете из дош дийцачул тIехьагIа соцам бир генараш листагIа дIаде. Цхьабакъда, колхоза агрономически служба болхлой духьала хилар. XIаьта а йоккха опыт йолча толашагIа болча механизаторашца кхы тIа дага а яьнна, ше лаьрхIар чакхдаьккхар отряда совето. XIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 70 эзар мара зIирг хургдоацаш дIадийра генараш. Цул тIехьагIа листа дегIаденача цар, цкъа-дале, оасар шоаш хIалакдир, шозлагIа-дале, маьлха зIанараш дукха чакх ца ювлийташ лаьтта тIунал лоаттайир.

XIара гектара тIара 20 центнер генараш даьлар, план 11,6 центнер йолаш. Иззал дукха цIаккха а хиннадац уж.

Хийцай оаха ка бола ялаташ дIадера технологи а. Хьалха сеялкашца беш хиннабале, хIанз йоаржаеш минеральни удобренеш кхай тIа тувсача, тха отряда рационализатораша лаьрхxIa кийчъяьча РУМ яхача агрегатаца бу из болх. Цунца цхьаннеца, из лелаеш вари цун тIехьа лаьтта тIера IотоIa а деш дIанийсдеш лелари — щи саг мара ца эшаш, дийнахьа юкъера лаьрхIача 60 гектар дIаюв. Цу тайпара, болх бе даьлча кхозза лакхъелар къахьегама овсарле.

Кхы а цхьа хIама да. Нарядаш а уттаеш оаха къахьийгача хана сеялкашта фу, минеральни удобренеш чуяхкара лаьрххIа цхьацца саг лелавора. XIанз уж бац. Цар баь болх РУМ-а тIа вагIачо ше бу.

Иштта уж гIулакхаш юкъедоаладаьчул тIехьагIа дикка лохденнад ялат кхедарга дIадодар, лакхбеннаб хьувкъам, цунга хьежжа да наха ийду алапеш. Уж 1983 шера хиннaчул 58 процент лакхденнад.

ТIадоагIача шера ялат дIадера уж тайпа агрегаташ вIаштIехьъяха дага ба колхоза кхыча бригадай кхаш леладераш а.

Бакъда, тха бехкагIа доацаш цхьацца кхоачамбоацараш нийслу. Масала, укх шера хIара гектара тIара план 140 центнер йолаш, 93 центнер мара коартолаш чуэцанзар. Фуд бахьан?

Цкъа-дале, геттара во дар тхона деина фу, шозлагIа-дале, лазарашта, «коллорадский» яхача чоапилга духьала молхаш тоха езе ха хьатIаэттача кхоачамболлаш уж а яцар, опрыскивателаш а яланзар. Царех дукхагIа яраш еха латт хIанз а.

Хьувкъам чуэцара лаьрххIа механизированни отрядаш вIашагIйохк тха боахаме хIара шера. Тхо долча цар болх беча хана наха алапеш, техниках, доагора-смазочни материалех ахча отряда фондера лу. Чуийца хьувкъам колхоза хьатта дIакхаьчар мара лархIац. XIаьта механизатораша болх цIена хьа ца бар бахьан долаш кхашка цкъаза дукха ялат дус чу ца дахьаш.

Царна 'массеза тIехьожам лоатталац тхона хIана аьлча, де деза балхаш дукха да, нах тоъаш бац. Цу гIулакха кIезига йоакхо ю колхоза правлене, партийни, профсоюзни организацеша. Цхьабакъда, из ишта хургдацар, нагахьа санна, хIара гектара тIера юкъера лаьрхIача мел хьувкъам боал хьалххе белгал а доаккхаш, иззал хьувкъам отрядо хьабеннаб, аьнна акт а оттаеш, чуэца деза кхаш тхогара колхозо дIанийдеш даларе. Коллективни подрядагIа тхога болх байта дага бале иштта де а деза из колхоза кулгалхоша. ТIаккха цар бехктокхам кхы а лакхлургбар.

П. АКСЮТЕНКО,
Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза бригада учетчик.

Назрановски районера хоамаш

ХЬАЖКIАШ — ПЛАНАЛ СОВГIА

Укх шера ялатеи фунеи лаьрхIа хьалкхаьлча хьажкIех 1400 гектара тIара яраш чуийцай «Назрановский» совхоза механизатораша.

«Херсонец-200» яха 11 комбайн, 35 автомашин, иштта дукха тракторни лафеташ йоахк кхай тIа юхейисарий хьувкъам чуэцаш. Эггара хьалха хьаьхай Муцольгов Тембулата кулгалдеча звенос хьалкхеяь 300 гектара тIара ВИР-42 яха фуна яраш. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 15 центнер яьннай, планагIа яха йоагIараш 11 центнер йолаш.

Планал совгIа хIара гектара тIара 4 центнер а йоаккхаш, чуэц ялата лаьрхIа йола хьажкIаш а. Паччахьалкхенна дIаеннай 3 эзар тонн гаргга, планагIа йохка йоагIараш 6200 тонн йолаш.

Каст-каста делхача догIаша чIогIа духьале ю механизаторашта. Техника лелае йиш йолаш денача денах пайда эца гIерташ, цаIи ахи—шиъи норма кхоачашъеш къахьег дуккхача механизаторашa. Царна юкъе къаьстта белгалбаьниэб комбайнераш Беков Темарсолт, Костоев Iийса, Амхадов Дауд, Торшхоев Товсолта, Беков Iийса, кхыбараш.

— Планал совгIа 1400 тонн а луц, 7600 тонн хьажкIаш дIаяла лерхIаш ба тха механизатораш, — йоах совхоза директора Б. Дударова.

450 гектара тIа шекара свеклаш а хьалкхеяьяр цар. 420 гектара тIара яраш хьаьхай. План 11 эзар тонн йолаш паччахьалкхенна дIаеннай 10400 тонн. ТIеххкхоачашъе лерхI уж йохкара план а.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Цаьи ахи эзар совгIа гектара тIара хьажкIаш чуийцай «40 лет Октября» яхача совхоза механизатораша. XIанзчул тIехьагIа хьаяха езараш а кIезига яц. Цудухьа болх бе йиш йолаш денача хIара сахьатах ма могга пайда эца гIерташ къахьег комбайнераша, шофераша, трактористаша. Болх беш я 14 комбайн, 75 грузовик, дукха тракторни лафеташ.

ХьажкIаш дика хьийкъай. XIара гектара тIара 40 центнер йоаккх, план 28 центнер йолаш. Паччахьалкхенна дIаеннай 4,8 эзар тонн гаргга, планагIа дIаяла йоагIараш 6170 тонн йолаш.

Планал дукха дукхагIа уж йохка таро йолаш я совхоз. Къаьстта дика хьувкъаьй хьажкIаш Кодзоев Бахьудина, Гелисханов Ювсапа, кхыбараша кулгалдеча звеноша.

Еррига шекара свеклаш хьаьха баьннаб совхоза болхлой. Паччахьалкхенна дIаеннай 11200 тонн, план 11 эзар тонн йолаш. Шекара свеклаш йохкара план а дикка тIеххкхоачашъе лерхIаш ба кхаш леладераш.

ЧУИЙЦА БАЬННАБ

Укх шера ялата лаьрхIа хьалкхеяь хьажкIаш чуийцай «Экажевский» совхоза механизатораша. План 1420 тонн йолаш паччахьалкхенна дIаеннай 1483 тонн.

Мишта кхоачашду декхараш?

БАХЬАНАШ ЛЕХА ДЕЗАЦАР

Грозненски вагонни депо коллектива ер шу дIадолалуш дош деннадар къахьегама овсарле цхьа процент лакхъеи ремонтни балхаш дарга дIадодар ах процент лохдеи.

Цхьабакъда, нийс бетта цар баьча балхага хьежача къахьегама овсарле планагIа хила йоагIачул 0.4 процент лохагIа я. ремонтни балхаш дарга дIадодар 3.4 процент дукхагIа да. Цунга хьежжа кхоачаш ца еш йисай производственни план а.

Цу гIулакха цар бехке лерхI мехкдаьттахой. Цу хьакъехьа вагонни депо парткома секретара Бондаренко Николай Савельевича аьлар:

— Укх шера мехкдаьттахоша тхоца договор яьяр ремонт е а йила а шоай цистернаш хьатергья аьнна, цхьабакъда, цар шоай дукхагIйола продукци трубопроводашка гIолла дIаахийта вIаштIехьдаьлар. Цудухьа йила аьнна хьаяйта езаш хиннача 137,1 эзар цистернах, 131,1 эзар мара хьахьаьчаяц. Из тха балха Iаткъар, хIана аьлча промывальникаштеи ремонтникаштеи хьабе кхоачам хиллал болх хиланзар.

Берриги бехк мехкдаьттахошта дIатIабахийта гIерташ хилар а нийса дац. Цар а шоай вIаштIехьа ма доалла производствана пайдане а аттагIа а хургбола никъ лех, трубопроводашка гIолла шоай продукци дIа а ухийташ. Вагонни депо кулгалхоша кхетадой, мехкдаьттахоша аттача баьккхаб ремонтникий а машиннаькъа болхлой а къахьегам. Вешта аьлча, царна таро еннай хийцца кхыйола вагонаш тоае а лоархIаме мовхьаш кхахьара уж кийчъе а.

Цхьабакъда, парткома секретара хьоаха ца деш дитар шоаш е йоагIача бесса ремонт ца ярах укх шера ялх бIаь гаргга вагон брак лаьрхIа юхакъоастаяр. Царех цхьаяраш чархий подшипникашта лерттIа ремонт яьза яр, вожаш тормозаш, иштта цистерна чура продукци хьахецаш йолча приборах йоахка клапанаш вIаштIехьа йоацаш яр.

Укх деношка а тIехьа керда вIашагIъеллача составах цар ремонт яь дIатесса хинна йиъ вагон комиссе хьаьккхар вай белгалдаьха гIалаташ гучадаларах.

Машиннаькъа транспорте вIалла ла йиш йоаца уж тайпа гIалаташ каст-каста цар шоай балха тIа деш хилара бахьан лархIа деза къахьегама дисциплина коллективе геттара во хилар. Масала, карарча шера бIаь совгIача болхлочо къахьегама дисциплина толхаяьй, царех 66-не прогул а еш. ТIаккха ремонтни балха дикалах дувца эший?

Сага балха говзал лакха хилар санна, лоархIаме да цун сакхетам хилар а. Цо дерригa коллектива юкъара гIулакхаш а тIехьа цIена кхоачашдара тIаккхеву хIара къахьегамхо. Бакъда, болхлошта кхетам балара гIулакх цхьан кога тIа даккхара хайра йоакхо яц укхаза.

Масала, дукха ха йоаццаш осмотрщик В. Джамалдинов деза мохьаш кхухьача составага лерттIа ца хьажар бахьан долаш цхьан поездо авари яьй, йиъ вагон рельсаш тIара а йоалаш. Из хургдацар цо шийи балха уйлаяь хинна яларе.

Дуккха ха йоаццаш вагонни депо осмотрщикий бехкагIа цхьаькха а хатар хила минут яхаяц, йодаш йолча поезда цхьан вагона цIи Iойожарах.

Шоашта тIалатта декхараш цIена кхоачаш ца дарах цIенхаштта гIалаташ дувлийтад коммунисташа Ш. Закреева. Б. Селимова. Бакъда, е партийни организаце а е администраце а принципиально дийцадац уж, бехке барашкара доагIар хьадийхадац.

Цудухьа шоай лоIамагIа битача болхлоша къахьегама, финансови дисциплина телхаеш дукха моттигаш нийслу. Масала, укх шера вагонни депо проводникашта ткъаь цаI акт оттаяьй 45 саг билеташ доацаш дIа-са вигарах, ши акт оттаяьй шоашта болча аьттонна 41 моттиг билеташ дехка я аьнна лочкъаярах. Кхы а ши акт оттаяьй инструкцех вагона чу дIаяхьа ца йоагIа сов йола хIамаш маьхах дIаяхьарах.

Долчча тайпара вай дувце: дукхагIча даькъе уж кхоачамбоацараш да вагонни депо болх лерттIа дIа ца бохийтар. Цудухьа нийсагIа хургдар уж цIейдаь дIадахара, коллектива дисциплина чIоагIъяра, шоашта тIадиллача гIулакха хьалхара наьха бехктокхам айбара кулгалхоша, партийни а профсоюзни а организацеша боагIаш бола теркам тIабохийтаре. ТIаккха доаца бахьанаш леха а дезаргдацар.

М. БАРАХОЕВ.

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДУНЕННА ЛОАРХIАМЕ ДОКУМЕНТ

Дуненна лоархIаме заман событи а хинна дIаэттад КПСС ЦК октябрьски (1985 шера) Пленумо могаль Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакце проект кепатеха аралккхар. Из бакъду КПСС цу лоархIамегIарча теоретически политически документа доазол дехьара ухача массови информаце средствай откликаша. Укх тIеххьарча итташ шерашка эггара лоархIамегIарча идеологически документех цаI, — ишта аьнна дунах «Лос Анджелес - Таймсо», хIаьта эггара доккхагIча американски газетех долча цо цу тайпара мах бар чIоагIа да, хIана аьлча Советски Союзаца, хIаьта коммунизмаца — вIаллагIа а. башха дика уйла йолаш хиларца белгалдоалаш из цIаккха а ца хиннадаь.

Доазол дехьа чIоагIа уйла тIаэзай проекто лаьрхIача мохк социальни экономически дегIабоалабара яланий йоккхало. Дуккхача комментарешка белгалдоах, йIаьхъеннача экономически кризиса юкъера хьабала цхьаккха дича а могаш боаца цхьаь-цаI капиталистически мохк карара бIаьшере чакхъяла дисача укх пхийтта шера производственни потенциал шозза йоккха яра хьакъехьа кхыметтел уйла е а лоархIаберг ца хилар. хIаьта Программо оттадаьр духхьал цу тайпара декхар ма дий. Малхбузехьа цунца цхьана белгалдоах оттадаь декхараш реалистични хилар. «КПСС экономически стратеги белгалйоаккх реализмон динамичностон», — язду «Иомнури» яхача японски газето.

Социалистически мехкий газеташа, дерригача дунен прогрессивни кепайоазоно белгалдоах КПСС дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама бIарчча цхьа дакъа хилар а КПСС Программа кердача редакце проект марксизма - ленинизма чIоагIача ларда тIа латташ хилар а. Цу документо «чулаьцад, язду «Земеделско знаме» яхача болгарски газето, ленински хьаькъали революционни накали, исторически оптимизм а коммунистически идеалаш котъяргхиларах бола тешам а», «Бокъонца ларда лоархIаме документ да из Советски Союза, дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистическии болама, дерригача дунен тIарча хьала», — белгалдоаккх польски «Трибуна людо».

Цу хана социалистически мехкий кепайоазоно къаьстта чIоагIа раьза хинна дувц Советски Союзаи вокх социалистически мехкаштеи юкъера доттагIала бувзамаши массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаши, цу даькъе тIемен машарен дош санна долча вай замалахьа эггара лоархIамегIарча деша а. дIахо дегIадоаладареи чIоагIдареи КПСС-о керттера лоархIам беш хилар. Вай парте политика из лостам къаьгган хьаддаи хьахьекхаб иштта дIадахача кIирагIа хиннача Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений Политически консультативни комитета совещане итогашкеи КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачева Болгаре Халкъа Республике яьча доттагIала визитеи. Софийски совещане тIаийцача «Ядерни кхерам дIабаккхара а европейски дунени гIулакхашка дикагIча оагIорахьа ласташ гола тохара а тIехьа» яхача заявлене бакъдир тIемеи машарен хьакъехьара дош къоастадарца социалистически содружества мехкаша лелабу никъ бизза бехктокхамеи конструктивнии хилар. Цу совещане аьттув боаккхаргба вежарашха йолча паччахьалкхений барт дIахо чIоагIбара. дунен арене цар вIаши бувзам а болаш леладу гIулакхаш шердараи кIоаргдараи.

ДегIаухача мехкашка геттара дика кхетаеш тIаийцар. КПСС-о леррагIа чакхбоах кортамукъадаьннача мехкашцара отношенеш чIоагIъяра тIаберзабаь никъ, уж отношенеш цар шоай мукъагIа хилари цхьатарра бокъонаш хилари бокъонца лархIара ларда тIа вIаштIехьйоах, яхаш йола Программа положенеш. «Советски Союз, — язду «Таймс оф Индиа» яхача индийски газето, — империализма агрессивни цизий атакаш юхаеттача, шоай паргIато, кортамукъале, къаман сий лорадеча паччахьалкхенашкахьеи халкъашкахьеи я».

Керттера дакъа Советски Союзо а лоацаш германски фашизми, японский милитаризми эша а яь яьккхача Коталон 40 шу дузача шера кепатеха арадаьккхача КПСС документах доазол дехьа «Машара сийлахь - йоккха программа» оал. Дунен халкъашта догдоахийла чуйоссаю цо. Цхьабакъда, машара моастагIийи эггара хьалха США тIема - промышленни комплекса хьашташ кхоачашдеш барийи са хьовзаду, дорхбу цо. Цудухьа малхбузехьарча сихдаь герзаш хьадара гадоахарий эггара хьалхарча комментареша а хьахьекхар цар моральни банкротство: духьала даккха цхьаккха хIама дац цар сихдаь герзаш хьаделга соцадараи герзаш дIадахараи. халкъий машари кхерамзлеи Iалашъяра тIадерзадаьча гIулакхий шеррача конструктивни программана.

Обозревателаша кIирдаь дувц Советски Союзо кхоачашде дерхIа хIамаш: тIема кийчон сферана доавув оттадари из готъяри, ядерни герзаш цIейдаь дIадахар, дуккха адам хIалакдеш долча герза кхы тайпаш хьаделга соцадари долаш дараш дIадахари, паччахьалкхений герзашцара низаш кIезигдар. Цунца цхьана белгалдоаккх, из программа чакхъяккхар духьа Советски Союзо хIанзле а хьаьдда гIулакхаш чакхдаьхо хилар. Цо предложени еннай Советски Союзеи ВIашагIкхийттача Штатийи хIанзара ядерни герзаш кийсса ахаш кIезигде, герзаш космосе хьоргдолча агIа ниI овхкийта дIакъовла, Европе ядерни ракеташ Iоаелга юхасоцаде, юхалостаде, аьнна. Советски Союзо ше цхьанне соцадаьд дерригa ядерни лелхамаш, боевой дежурствера хьаяьхай юкъерча гаьналга кхувса цхьа дакъа ракеташ, «седкъашкарча тIемий» концепцена духьала оттаяьй «седкъашкарча машара» концепци.

Дерригача дунен тIа кIоаргга резонанс хьоайир Софие болгарски машинашъерашца вIашагIкхийттача метте аьннача М. С. Горбачева дешаша: «Советски Союза Коммунистически парте, берригача советски наьха цIерагIа чIоагIа ала йиш йолаш ва со: цхьанне а цIаккха а барта дугаргдац тхо сихдаь герзаш хьадарах долча хьаькъале доацача дешаца, тIом ца хилча баргбац яхача уйланца».

МАЬРШАЧА ТАЛГIЕШТЕИ МАЬРШАЧА СИГАЛЕННЕИ ТIЕХЬА

Ишта да австралийски городе Сиднее Азерчеь Тайжача океана районерчен машараи кхерамзленнеи тIехьа» яха дунен халкъашта юкъера конференци яьча дунен йоккхагIйолча регнона 25 паччахьалкхен викалаштеи дунен халкъашта юкъерча дуккхача организацеша цига бахкийтараштеи ловр. Вай мехка хьалхара яха цига хиннай машар лорабара Советски комитета делегаци.

Из лоIам хьахьекхар дакъа лоацараша даьча дуккхача къамаьлашка а, форума итогови документа тIа а — тIеххьарча заседане тIаийцача декларацe тIа. «Азен Тайжача океанеи халкъий кхелаш дерригача дунен халкъий кхоаненах дIакъоастае йиш йолаш яц», — йоах цу тIа. Ядерни тIом, нагахьа санна из хьойяхь, юстара а баьнна дIагIоргбац, къахетам цхьанех а бергбац цо. Цудухьа кхетаме йоаца лаьттан тIа сихдаь герзаш хьадара уйла соцаярали космосе уж хьаделга юхатохарали саготагIа а долаш декхар дац. Делегаташа белгалдаьккхар, дукха адамаш хIалакдеш дола герз геттара дехкаргеи дIадаккхаргеи бодача наькъагIа баьккха лоархIаме гIа ядерни арсеналаш чIоагIа кIезигъяр хургдолга.

Форуме дакъа лаьцараша хьакхайкадир Азен Тайжача океанеи халкъаша — хIаьта уж ерригача адамлеи диъ даькъах кхо дакъа да — сихдаь герзаш хьадеча, керда тIема блокаш вIашагIъехкаче и моастагIал юкъедехкачеи хана бувзам бола цар звено е герз шоаех хургдоацилга. Цу гIулакха, ховш ма дарра, къаьстта чIоагIа тохаеннай «Персидски заливагара дейз Алеутски гIайрешка кхаччалца» Советски Союзаца къувсилга ший политико лерхIар да аьнна хьакхайкадаь Вашингтон. Кхетаме боацача цу наькъа духьала конференце хьахайкадаьд машареи кхерамзлени, дикача лоалахой а цхьана гIулакхаш леладара а регнональни зона хьаяра ше тIехьа хилар.

Конференце чIоагIа дика лаьрхIар советски машара предложенеш, цу даькъе Азерча кхерамзлеи проблемах яраш а, дешаца хьашт долаш йолча ерригача паччахьалкхений низаш цу контингенте машар Iалашбар духьа вIашагIтохара, из проблема къоастаергйола наькъаш цар цхьана лахара, Тайжачеи Индийскии океаний бассейнех машареи дикача лоалахойи зона яра тIаберзабаь никъ.

ТIаккха вокх оагIорахьара, «регнональни довнаш къоастадара» Р. Рейгана дукха ха йоаццаш ООН Генеральни Ассамблея трибунера даьча провокационни тIахьехамашта тIехьа бараш корабанзар. ЦIена дог-уйла долаши бакъ лувши болча наха суверенни мехкий, цу даькъе азиатски дарий а, чурча гIуланхашта юкъегIертара тIадерзадаьи кхохкам чIоагIбара гIо деши дола, машар, кхерамзле бахьан долаш, сихдаь герзаш хьадара духьала лоаттабу къовсам шоллагIча плане юхататта лаьрхIа гIулакх санна тIаийцар уж.

Лаьтта яхача планета эггара доккхагIдолча даькъа тIарча хьалкъашта шоай кхоане маьрша йолаш бIаргаго лов. ГIулакх Вашингтона командашка ла а дувгIаш, халкъашта дагадоахка уж хIамаш кхоачашдара хIана укх сахьате новкъарле еш йолча правительстваша хьадда гIа баккхарга хьежаш да.

Е. ЕГОРОВ,
В. САПРОНОВ.
(ТАСС).

Английски студенташа массови манифестаци йир Лондонерча ЮАР-а посольства зданена хьалхашка Преторе расисташа апартеида духьала къонахчал долаш къовсам лоаттабаь Бенджамин Молоизе вера шоаш духьала хилар хьакхайкадеш. 300 гаргга вола манифестаце доакъашхо лаьцар полице.

СУРТА ТIА: манифестаце доакъашхо лоацаш я.
Телефото-Рейтер—ТАСС.

Iан кхоачо

XIанз хьатIакхаьчай бехктокхаме ха. Фермашкара хьайбаш Iан распорядках кхаба доладаьд. Уж толаме Iангара доахача керттердар доакъар да. ДIадахача шераца нийсдича укх шера из 20 эзар тонн доакъара единиц дукхагIа кийчдаьд. XIара условни бежана лаьрхIа цох 16 центнер единица кхоач.

Карбамидаца хьаьн а еш, хьажкIех кийчъяь силос 300 эзар тонн совгIа я, химически консерванташца обработка яьй 25 эзар тонна. Пашкаш а яь дIаоттаньй 30 эзар тонн йол, вентиляторашца фо детташ 15 эзар тонн кийчъяьй. Соахкарчул дукха дукхагIа я хьаккарчашта кийчъяь комбинированни силос. 20 эзар гектар рапс а дIайийна йоакхо яьй бIаьсти хьайбашта моша доакъар хилийтара а.

Укх Iан хьалхарча деношка цIенхаштта кхоачамбоацараш нийсдалийтад Сунженски района колхозий хьайбаш леладераша. Эггара бехктокхамегIеи чоалханегIеи ха я хIанз латтар. Из ца ховш бац боахамий специалисташ. Хьайбаш ма доагIара кхабийтара йоакхо яьяц. Из бахьан долаш шура лаьгIъяьй.

Иштта, 16 октябре района фермашка гIолла яьккха шура 572 килограмм кIезигагIа я. Из хIама нийсдалийтад XIX партсъезда цIерагIча, «Победа», «Путь к коммунизму» яхача колхозашка.

Гучадаьннад «Путь к коммунизму» яхача колхоза комплексе латта доахан хьажкIий декъа гIадамаш а дехкаш кхоабаш хилар. Мецеи лерттIа доал ца деши хиннад Iаьсий а. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 5,8 килограмм мара шура яккхац. Хила йоагIар 3,6 йолаш, 5.3 процентага IотIакхоачаш лохъеннай цун хьоанал. Цу дийнахьа колхозо паччахьалкхенна дIаенна шура 7,8 тонн мара яц, шера план кхоачашъяра дIаяла йоагIар 13,1 тонн йолаш. Лоацца аьлча, геттара во кхоаб цига доахан. Ю. Зиборов керте латташ йола колхоза правлени декхарийла я нийсдалийта кхоачамбоацараш дIадахара, хьайбай продукташ йохкара планаш кхоачашъяра шоай къахьегамхой оарцагIбаха.

Хьайбаш Iангара дахара кийчо эсала яьй Шелковской района Ленина цIерагIчеи «Червленскийи» колхозаша, «Гехинский» совхозо, Сунженски района Ленинеи Орджоникидзеи цIерагIча колхозаша. XIара условни хьайбана лаьрхIа цу боахамашка Iалашдаь доакъар 7 — 7,6 центнер доакъара единиц мара дац. Юхейисача хана кхы тIа доакъар кийчдара цар шоай низаш тIа ца дерзадой, Iай доакъар лаха дезаш хургба цар кулгалхой.

КIезига доакъар кийчдаь боахамаш да Грозненски, Наурски, кхыча районашка. ЦIи яьлча санна сиха болхлой оарцагIбаха беза силосаи ялатаи лаьрхIа йолча хьажкIех, доакъареи шекареи свеклай чотах, кхыча культурех ца тоъаш дола доакъар кийчдара.

Цхьадолча боахамашка хIанз а бокъонца кийчъяьяц хьайбаш чулоаттаду моттигаш. Царна юкъе я «Малгобекский», «Луч», «Кавказ», «Лермонтовский», «Ойсунгурский» совхозаш.

«Самашкинский» совхоза № 2 йолча фермера кхийш ладар чуухаши наIараш, кораш тоаданзеи да. Болх беш яц доакъара цех а. Бехаб электромотор. Из тоабе саг бац цига. «Алханчуртский» совхозе ши шу хьалха хьалъяьча доакъара цехо цхьан дийнахьа болх баьбац. Гудермесски района «Правда» яхача совхозе хьалъеш латт искусственни осеменени еш йола пункт. Цхьабакъда, из нисте маца яргья ховш яц. Сухал бац хьайбай корпусаш кийчъяра «Брагунский» «Черногорский» совхозаша.

Веденски района Кирова цIерагIча колхозе шийттанех ворхI кхий мара тоадаьдац. ДIадахача шера хьалде доладаь кхо кхий хIанз а йистедаьхадац.

ДукхагIча даькъе кхийш а доакъара цехаш а кийча ца хилар бахьан да агропромышленни комплекса чуйоагIача предприятеша планагIа яла йоагIаш йола гIишлон материалаш хьа ца ялар. Иштта, карарча шера нийс бетта республика «Госкомсельхозтехника» хьаеннаяц 26 эзар лист шифер, 1500 тонн цемент, 60 эзар квадратни метр рубероид. Хьу кийчъеча предприятеша а хьалйтаяц планагIа йола хьун материалаш. Во лел хьайбай йоккхача комплексашта технически обслуживани яра гIулакх а.

Иштта, доакъар кийчлу 30 цех латт ехачул тIехьагIа тоа а ца еш. XIанз а болх беш яц кхо дIаараккхухьа 300 транспортери хий меладу 5000 оархинги. 45 йоккхача комплексах 21 мара яц электроэнергех бизза пайда эцаш. ДIадахача шера каст-каста электроэнерги хьа ца яйташ соцаеш хиларах телхайора технологически процессаш. Из бахьан долаш дукха продукци йисар ца йоаккхаш. Укх Iай из ца нийсдалийтара хьалхе а оарцатIбовла беза боахамий кулгалхой.

Республика боахамашта юкъе пьржача социалистически яхье къаьстта дика къахьег Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьайбаш леладераша. Шуреи дулхи дохкара планаши декхараши ханал хьалха кхоачашду цар. Боккха толам баьккхаб доярка Д. Балхаеваси З. Долгиеваси. Шоаш хьожача хIара Iаттагара 4 эзар совгIа килограмм шура яьккхай цар. Хьинаре къахьег дулха лаьрхIа дола хьайбаш кхоабача скотникаша а.

Цхьабакъда, РАПО-на чуйоагIача партнераша а шоай декхараш лерттIа кхоачашдоре кхы а дукхагIа хургьяр цу совхозо йоаккха продукци. «Сельхозтехника» районни объединене кулгалхоша дош деннадар кхои нувхаши аракхухьа транспортераш шелъялалехьа дIаоттаергья, аьнна. Хьайбаш дIаоттадаь кхоаба цхьа бугт баьннаб. XIанз а дIаоттаьяц цар уж.

Хьайбаш Iангара доахача дакъа лоацаш хила еза агропромышленни комплекса юкъейоагIаш йола предприятеш. ТIаккха дукха дикагIа дIагIоргда балхаш.

Паччахьалкхен планаш ханал хьалха кхоачаш а еш, цхьа бежан тIера ца доалийташ хьайбаш Iангара дахара юрта боахама къахьегамхой керттера декхар да.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама министерства отдела начальник.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

ГУНАХЬДАРАШ ЮСТАРБАЬЛЧА...

Ха дIа мел йода доархIаметIа хулаш хьабоагIа атеистически кхетам балара болх. ХIара дийнахьа лакхлуш боагIача наьха общественни сакхетамо дIадех керда хьатIадоагIачунна хьалхашкара ковкъарлонаш дIаяхар, социалистически хьисап дола обрядаш юкъейоалаяр. Атеистически болх дикагIа дIабода интернациональни а патриотически а кхетам балара гIулакх биззача боараме леладеш хилча.

Iадат массанахьа кхача гIерт. Сага шийгара инициатива ехк цо, бокъонца долча иразах, безамах дог дуллийт. Дицлац сона Инаркъе вахача Арсамаков Лом-Iаьлас Картоева Хадишат йоалаяь. Газета тIа дувца тоам боацаш дола дукха хабараш хилар цу тIа гIолла. ЗIамига саги йоIи шоайла къаьстача бакъахьа хетараш дукха бар. Бахьан фу дар аьлча: битанза пхьа боаллар цар шин тайпа юкъе. Цхьабакъда, шоай ираз дохадайтанзар Лом-Iаьласи Хадишатеи. ХIанз диъ бера да-нана да уж шиъ.

Массахана хилац иштта. Хийла бIарг белхабаьб баанза бисача безамо. Цар шин тайпана юкъе хинна пхьа битаб. Иштта пхьенаш дита тайнаб АрсамаковгIар Соутиеваща, дуккха кхыбараш а.

Дукха ха йоаццаш Малгобека горкома бюро заседани хилар. Из хетаяь яр районе атеистически болх чIоагIбара. Бюрос белгалдаьккхар атеистически пропаганда яр укхаза ледара долга. ХIанз а дукха ба районе атеистически балхо юкъе ца озаш бисараш. ДукхагIйолча партийни организацеша атеистически болх моттигера хьал ца довзаш, къаман оамалаш ца кхетаеш лелабу.

Городерча а юрташкарча а исполкомаша Iилман ларда тIа баккхац из болх, цун эффективность лакхъяц. Маьхк ееча завода, «Сельхозхимия», «Малгобекский»,

ГI. Ахриева цIерагIча совхозий партийни организацеша бизза теркам тIабахийтац атеистически кхетам балара. Из болх бара вIашагIъехна советаш хIама деш яц. Цу гIулакхо аьттув лу моллашта, мурдашта цхьабола нах дин лоале лоаттабе.

Культех дола законодательство телха а деш, районе я регистраци яь йоаца 16 тоаба, царна чувоагIа 500 мурд. Цу тоабаша районе бахача наха юкъе шоай мировоззрени йоаржаю, цкъа цхьаннахьа, тIаккха кхычахьа вIашагIбетталуш тайп-тайпара дина обрядаш чакхйоах, къона тIехье коммунистически мировоззрени хургйолаш беча балха новкъарло ю. Шоай могаш цалла новкъа дола зикараш ду, кагий нах тоабашта юкъеувз.

Нийслу дин авторитеташа кхыча нахага законаш телхадеш дола гIулакхаш дайташ, гражданий дезала-бытовой вахара юкъегIерташ, бераш зикараш деча юкъеувзаш. Масала, СоагIапча Цечоеваштен Гардановаштен юкъе латта дов къоастадар духьа кхел хоае гIерташ хиннав молла I. Фаригиев.

Поал хехкаш, «молхаш» ю яхаш нах Iехабеш, бозбуачал леладеш ба Бековичера Ж. Терлоева, Долакоара П. Узиева, СоагIапчара М. Цокиев. Юха а дол диста, поал хехка йолаеннай СоагIапчара Е. Дзагаштова.

Тесса битаб атеистически болх № 8, № 9 йолча школашка. «Дарбаш» дарах, молхаш ярах доалача зуламех лаьца цхьа лекци йийшаяц цу школай коллективаша дай-ноаной всеобуче, цIагIарча лекторе. Цудухьа тамаш яц укхаза бозбуачал леладеш бола нах дукха хилар.

СоагIапчара, Долакоара, Инаркъера юрта Советий исполкомаша (председателаш И. С. Гандалоев, М. Х. Эскиева, Л. А. Картоева), города милице болхлошта уж факташ ца тохкаш йитай. харцбаьнначa наха таIазар

даьдац. ВIалла хIама ца хилча санна Iадда Iийнай укхаза М. Горьке цIерагIа, «Малгобекский» яхача комсаш лелаеча совхозий партмоганизацеш (секретараш У. И. Алероев, Л. А. Демельханова). Бе безача балха юстара латт уж.

Пхьа лехара тIехьадаьнна 13 тайпа ра районе. Эсала болх бу довнашта юкъе латтача исполкомий комиссеша, Советски органаша. Культаш дIаяхара къовсам лоаттабеча цхьаккха тIахьожам бац. Цхьайолча комиссешка нийслу моллаши мурдаши. Цу комиссей болх бокъонца вIаштIехьбаьккха бац. Комиссе членашта моттигера хьалаш довзац, цар беш бола болх заседанешка бувцац, хIаране де дезар къоастадаьдац.

Атеистически болх во латтаро аьттув лу цхьаболча наха урдош даха, дукха истий кхувла, мехкарий удабе, пхьенаш леха, довнаш леладе. Зуламаш хьадувл цу гIулакхех. Малгобекерча кхаь дешархочо совхоза 32 хьакха йийнай аьрха йийтта. Укх шера Малгобеке а Инаркъе а мехкарий удабаь моттигаш я. Наькъа йистошка чурташ догIар харцахьа да, хIаьта а районе уж уттадаь дукха масалаш да. ЦIеноштa, коа наIараштa Iарбий йоазонаш ду: фанатикий дог ураоттадар деце, цар деш хIама дац.

Района цхьабола кулгалхой цхьацца бахьанаш а доахаш атеистически кхетам балара балхах кIалхарбувла гIерт. Докладаш, лекцеш ешац цар, керда обрядаш юкъехкхувлара деш хIама дац. Дукха дулургда цу хьакъехьа халкъа образованеи культуреи отделашка, киносета болхлошта, могашал лораяра учрежденешта. Районе дукха ба болх ца беш цIагIа багIа кхалнах, боккхий нах, кагирхой, бераш. Уж а юкъеоза беза атеистически балха.

М. КАРТОЕВ.

МОСКВА. СССР ВДНХ центральни павильонера дукха ха йоацаш дIайолаелар массазарчарна тара йоаца автопробег. Советски автоконструктораша - любительаша хьаяь дикагIйола итт машин яхаф Пловдиве ООН-ага гIолла вIашагIъеллача къонача изобретателийи рационализаторийи Дерригдуненвыставке. Одессе кхаччалца яхар автокараван, цул тIехьагIа парома тIа а яьнна Варне а дIахо выставке Пловдиве а. Цига советски раздела экспонаташ а хинна дIаэттар автомобилаш. Автомобилашка дукха километраш никъ байтилга вIаштIехьдаьккхад «Техника — кагирхошта» яхача журнала редакце. Автомобилаш лехкаш бахар уж хьаяьраш — тайп-тайпара профессеш йола нах.

СУРТА ТIА: «самоделкай» парад йолча хана. Хьалхашкахьа — «Москвича» тIа хьаяь автомобиль.

В. ГУДАНЕИ
В. СОЗИНОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Спорта хоамаш

Аргунерча культура цIен спортзале «Бешлоам» яхача берий-кхувш боагIарий спортивни школерча дешархошта юкъе самбох йола яхьаш хилар. Аргунцаш болча хьоашалгIа баьхкакабар Назранерча, АтагIарча, Закий-Юртарча спортивни школашкара дешархойи Грознерча «Локомотива» спортсменаши.

Цу яхьашка «Бешлоам» командацарча 12 саго котало яьккхар. Иннъ хьалхара моттиг наьсархошка я.

ВЕЛОСПОРТ

Ташкенте велосипедни яхье вIашагIкхийтар профсоюзий ДСО 22 команда. ХIара команда пхиппа сагах латтар. Цу яхьашка дакъа лоацаш Нохч - ГIалгIай столицера СССР спорта мастера кандидаташ Самсонтьев Андрейи Джаваняни Вячеслави вар. Ташкента улицашка 64 километр дIоахал долча дистанцех 120 спортсмена юкъе пхелагIен ялхлагIен хилар уж.

Вай спортсменаша ерригача дистанцешка дакъа лаьцар. Шиъ мара воацаше цар тIехьайитар «Спартака», «Труда», «Зенита» командаш. Яхьашка цар яьккха 11-гIа моттиг толам санна лархIа мегаргья.

Т. СОКОЛОВА.

ШАХМАТАШ

Нохч-ГIалгIай спартакиада чотах шахматех йола командни яхьаш чакхъяьннай Грозне. Цига дакъалоацаш бар республикера дикагIбола шахматисташ. Бокъонца болча къовсаме дIаяхар яхьаш.

Геттара дика лайзар «Труд» ДСО коллектив. Ший кхыча командашца хинна дерригa вIашагIкхетараш толамца чакхдаьхар цо. СССР спорта мастера Г. Мовшовича хьалхарча улга тIа 6 очко яьккхар. Дика лайзар шоллагIча улга тIа 6,5 очко яьккха В. Белозеров а.

ШоллагIа командни моттиг яьккхар «Трудовые резервы» ДСО коллективо. Цу командаца ловзаш йолча Т. Межидовас 7 очко яьккхар.

Дика лайзар «Буревестника» а «Урожая» а командаш. Укхаза студенташ дикагIа хилар. Уж кхоалагIча моттиге ба.

Яхьашка дакъа лоацаш къона шахматисташ а бар. ХIанзарчоа доккхий дац цар толамаш. Цхьабакъда, цар говзал денгара-денга лакхлуш йоагIилга гуш да.

М. МУРАТОВ.

Гуйранара ярмарка

✦

РЕПОРТАЖ

✦

Грозне «Южная» яхача майдан тIа дукха нах ба. Сийрда хьежача гуйранарча малхо дошо бесса дерзадаьд гаьнз тIара гIа. Сигале йийкха я. Хьахоз наьха белар, нанас шийна ийцача кочага хьожаш йоал йиIиг. ЧIоагIа гIадъяха я из.

— МалагIча классе я хьо?
— хет аз.
— ЯлхлагIча.
— Хоза хетий хьона коч?
— ЧIоагIа! ВорхлагIча ноябре демонстраце йодача хана тIаювхаргья аз ер.

Эггара хьалха са бIарг тIаотт Сунженски района райпо тикашта. Укхаза тайп-тайпара отделаш я. Дукха эцархой хьатIаух царна.

— МалагIа товараш дикагIа дIаэц? — хет аз йохкархочунга Темерханова Фатимайга.

— МаIача наьха чура а тIера а баракъаш хет наха. Оахош хьа мел ена пальтоши свитераши ехка даьннад тхо. Берий баракъаш геттара дика дIаэц. Румыне хьаяь йиIигий тхан костюмаш енаяр оаха. Ах сахьат да царех тIеххьаръяр ехка.

Фатимайца болх беш ба Мержоева Ася, Хашиева Роза, Нуриева Зулай. ХьатIаухача эцархошта товараш дIагойташ мах беш ба уж.

КIезига дIахо ваьлча Назранерча № 1 йолча универмага отдел я. Укхаза болх беш ба Арсельговаи Гойговаи. Къаьстта дика дIаэц царгара кIадаш.

Эцархой бIарг тIаозаш я машиннаькъахой ОРС-а тикаш. ХьатIаухачар укхаза хет кхалнаьха баракъаш, спортивни товараш, кога гIирс. Тайп-тайпара размераш йола маIача наьха носкеш йохкача отделе латта кхалнах са ца лоIаш болх беш ба. Дукха кIувсаш, палазаш да тикашка.

МагIахьа кхачан продукташ йохка тикаш я. Иштта укхаза я даар кийчду моттигаш а. Къаьстта дика кийчбенна баьхкаб Назрановски общепита болхлой. Гонахьа яь саьргий карт а йолаш, гIала ягIа. Коа цIи йоаг. цIер тIа ботташ латташ бIарча устагIа ба. Вайнаьха гIирс бувхаш ба укхаза болх беш бола Гойгов Керам а Цунтольгова Радимхан а.

Хьахоз иллеш, халхабувл нах. ДIайолаеннай Октябрьски цIейна хетаьча ярмарка культурни программа.

М. МАЖИТОВ.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара бокъоний цхьан пункто йоах: боад къовлабенначул тIехьагIа наькъашка тоъал сердал йоацача хана наькъашка дIаюха лелаш йола говра-ворда хьалхашкахьа оттаяь кIайи тIехьашка оттаяь цIен фонараш хила еза. Уж цхьацца мара оттае а езац.

Цхьабакъда, уж бокъонаш кхоачашъяц наькъашка говрвордаца лелачар, шоай декхараш цар кхоачаш ца дар бахьан долаш наькъашка дукха хьовзамаш хул. Иштта, соахка наькъашка хиннача хьовзамашта юкъе цар бехкагIа 3 авари яьй цу аварешка 5 вийнав.

Укх шера 28 октябрга кхаччалца цу тайпара авари хиннаяц. Амма 28 октябре Сунженски районе говр-вордаца лелачар бехкагIа хиннар чIоагIа доккха хатар дар. XIX партсъезда цIерагIча колхозе болх беш волча А. К. Подпорин ший вордаца е езаш йола Iалашо ца еш боад къовлабенначул тIехьагIа боккхача новкъа ваьннав. йоагIача автобуса никъ а ца буташ. Троицкая яхача станицана юхе Грозненски ремонтно-механически управлене М. М. Рыжова лехкаш хинна ПАЗ-672 яха автобус тIатехай. Говр-ворда лехкаш хиннари цувца хинна пассажири больнице дIакхоаччаше а байнаб. КIирандийнахьеи цIей долча дийнахьеи предприятей кулгалхой тIахьожам ледара хилар бахьан долаш пачча хьалкхен транспорти из лехкаш доагори дукха доаду водителаша, из бахьан долаш цу деношка наькъашка дукха ЧП а нийслу.

КIирандийнахьа «Консервплодоовощхоз» «ГАЗ-24» яха легковой автомобиль лехкаш хиннача Х. Х. Бажаева Петропавловски шоссе гIолла воагIаш транспорт духьала йоагIача наькъ тIа а ваьнна, шийна духьала йоагIача «КаргIалинский» совхоза чуйоагIача И. Тучина лехкача «ЗИЛ-130» яхача грузовой машина тIатехар. Легковой машина чу хиннача пассажирех цаI ве а вувш. Наурски районе «Сельхозхимия» яхача отделене МТЗ-30 яха трактор Савельская яхача станице ший тракторa тIехьара лафет хоарцаяьй из лехкаш хиннача С. И. Ирхас. Лафета тIа хиннача шин сага тайп-тайпара човнаш яьй. Цу шиннахьа а транспорт шоай йоацача маршрутах хиннай.

ДIадахача кIирагIа (24 — 31 октябре кхаччалца) Нохч-ГIалгIай республика наькъашка 20 авари хиннай, 9 саг вийнав, 31 сага тайп-тайпара човнаш яьй.

НГIАССР МВД ГАИ.

Ца малар—вахара хьисап

ДЕГАЗЧОА «АК» ОАЛАШ

Республике эггара йоккхагIчарех цаI лоархIаш я Карабулак яха болхлой поселок. Цун территоре тIа вахаш ва ийс эзар совгIа саг, укхаза я «Сунжанефть» НГДУ, химически реагенташ ю. рудай йоаца гIишлон материалаш арахеца заводаш, уж санна кхыйола йоккхий промышленни предприятеш. Кирова цIерагIча колхозе хьаьнала къахьегаш ба дукха карабулакцаш. Цар а цар дезалий а духовни, культурни, нравственни хьашташ кхоачашду поселкерча культура шин ЦIено, шин юкъерча школо. Культурни а образовательни а боарам лакхбара царна гIо деш я техническии общественно - политически литература долеи библиотекаш.

Йоккхача поселкови культура Двореце хIара дийнахьа художественни фильмаш гойтарца цхьана каст-каста концерташ тел тайп-тайпарча вокально - инструментальни ансамблаша, дикагIболча лектораша, пропагандисташа дунен халкъашта юкъерча хьалех, мехка чурча а арахьарча а событех дувцаш лекцеш еш. Укхаза каст-каста хул парте, тIема, къахьегама ветеранашца, поселке бахача къаьнача колхозхошца вIашагIкхетараш. Саг яхар-яра, Советски Эскаре кагирхой ловца а боаккхаш, накъабахара, дукха бераш дола дезалаш безбара обрядаш чакхйоах.

Хьаьнала къахьегаш, вахаре денале позици лувцаш, общественни гIулакхашта юкъе хьинаре дакъа лоацаш бола нах дукха бах поселке. Массанена бовзаш, сий деш ба «Сунжанефть» НГДУ къахьегаш бола ШкаевгIар, АушевгIар, химически реагенташ еча заводе болх беш бола ЦиздоевгIар, кхычар дезалаш. Поселка сий лакха лоаттадеш, къахьегаме даим хьалха латташ хиларца белгалбаьннаб НГIАССР• Лакхехьарча Совета депутат, Кирова цIерагIча колхоза доярка З. Газдиева, «Сунжанефть» НГДУ мастер Н. Летников, воккхагIвола оператор, дукхача орденийн кавалер А. Могильный, кхыбараш.

Уж берригаш баха гIерт советски вахара хьисапо дIа ма деххара, дегаза хет царна ширача замах юхедисараш; цхьа барт болаш, вежарий хьале къестаду цар дерригa общественни гIулакхаш. Цар дика кхетаду таханара вахар кхы а сийрда-

даккхара де дезар фуд, корта бохабу малараш меларо цунна мел зе ду. Цудухьа цо-шоай предприятешка цу даькъаалонца лира къовсам лоаттабарца цхьана хьинаре гIо ду поселкови Совета мероприятеш чакхйоахача а.

Иштта, малара духьалара КПСС ЦК соцам арабаьначул тIехьагIа ерригача промышленни предприятешка, Кирова цIерагIча колхозе йир партийни, профсоюзни собранеш, цу хьакъехьа дийцар къахьегама коллективашка, хIаьта поселкови Совета исполкомо гражданий сход йир. Цига берригача бахархоша дег тIара къоабалбир соцам, из кхоачашбара де эшарех дийцар. Алкоголизмахи корта бохо малараш меларахи доалача зенах къамаьл дир Сунженски района прокурора Ю. Турыгина. Сходе дакъа лоацаш хиннараша оттадир поселке цхьаккха тайпа корта бохо малар дохкаргдоацаш, бахача нахага мел йола самогон ду аппараташ хьайоахилга дIадийхар. Сходе дийцар чIоагIдеш исполкома соцамагIа 1-ча сентябре денз цхьаь цхьан тика чу дохкаш дац хIанз къаракъ а чхьагар а, бакъда, хIанз а Iалашдаьдац «пелинга» тIехьабувлараштa дерригa наькъаш дехкилга, цунна тIера бараш хIанз лоаллахарча Яндаречa тика тIа ух.

Малар меларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабара вIашагIъеллача комиссеший болх айхха бувз къахьегама коллективаша чакхйоахача мероприятешца. Исполкомо хьадехарагIа, цар хIаране хьаеннай малара тIера барий спискаш. Малара тIера вола 48 саг учете оттаваьв, цу даькъе 12 саг геттара хьаьрбувлараш а болаш. Заседанешка шозза тIабийхаб маларца хьоашал тессараш, хIаранеца къаьсткъаьста беседаш яьй, яздайтад подпискаш, цхьаннахьа болх беш боацараштa дIахайтад царна доаггIаш дола таIазар хургдолга. Алкоголах доалача зуламах царца дийцад депутата, лора В. Жданкос, милице поселкови отделене начальника Ю. Пенкина.

ХIанзлехьа цу дерригех хьахинна дика мел дар гуш да. Производстве къахьега дIайийсваьв 8 саг, кIезига дукха тоалуш боагIа Сидоранский, Шевляков, Мамижев, Рухлин, Тонкогубова, Баскаков, кхыбараш, хIаьта АТП дарба дайта хьожаваьв ялх саг.

Исполкоме вIашагIъеллача административни комиссе дийцад чIоагIа кIордабаьча КотельниковгIар мареи сесагеи, иштта Оздоева дешаш. Царна хIаранена 50 сом гIод техад. Халкъа тIахьожама группа членашца исполкома болхлоша тIахьожам лоаттабу «Чебуречная», «Вайнах», яхача кафе корта бохабу малараш дохкаргдоацаш гIулакх вIаштIехьдаккхара. ХIапз геттара кIезига летгъ истийи ноаной шоай моарошти къонгаштеи.

Холуш тоабеннаб маларца лоаттабу къовсам къахьегама коллективашка а. Массанахьа кийчъяьй цу зуламеча хIамах доалача зенах дувца витринаш. Кердаяьккхай премировани ярахи совгIаташ теларахи йола положени.

Иштта, «Сунжанефть» НГДУ менна а волаш балха варах ший декхарех мукъавалийтав воккхагIвола мастер Гусаков, премии ца луш витав воккхагIвола инженер Аленов. Цул совгIа КПСС членалла кандидаталлара дIа а воаккхаш, балхара а мукъавалийтав из. ЛТП дарба де хьожаваьв Медко. Рудай йоаца материалаш еча заводе балхара дIабаьхаб Н. Балдини Е. Нерови, хIаьта химически реагенташ еча заводе — электроцеха болхло Клепинкин, премии ца луш битаб А. Масленникови В. Богомолови.

Менца а болаш деш дола хулигански гIулакхаш лаьгIденнад, нагахьа санна соахна 8 бетта уж санна 12 моттиг хинналe укх шера цу юкъа 9 мара яц. хIаьта уж а дукхагIча даькъе Указ арадалалехьа хиннай. Менна а болаш машинаш лехкарах виъ водитель бехктокхаме эзав, общественни моттигашка харцо лелаярах гIод техад 15 сага.

Малара духьала лоаттабу къовсам тIа-тIа шерагIа боаржабеш, ирбеш хьинаре къахьег Карабулаке хьехамчий советаша, новкъостий судаша, профилактика советаша, правопорядок лораеча общественни пункташа. Исполкомаца поселкови, советашца, партийни профсоюзни организацешца, ший лоIамагIа йолча халкъа дружинаца цхьана дерригa ду цар вахаца, къаьстта кагирхошца беш бола малара духьалара кхетама болх лерагIа бара, ди тIехьа из эргабоахаш тоабара.

Р. АУШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Моаршал хьона, кха». Документальни фильм.
8.55 — Фильм — берашта. «Баь тIа диаь марта», 2-гIа сери.
10.05 — Илли а оал, халхар а ду къоиало.
10.35 — «Путешественникий клуб».
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Саги Iалами». Документальни фильмаш: «Карадаг — супа лаьтта», «Са пост тундре я».
15.30 — «Сакъердаме старташ».
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — Фильм — берашта. «Отдать швартовы!».
17.45 — «Вальсаши серенадаши». Ленинградера передача.
18.05 — «Iилмеи вахари».
18.35 — Мультипликационни фильма премьера: «Пенка».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Укх деной почта. Ведущи — политически обозреватель В. П. Бекетов.
19.30 — «Топ йола саг». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Массанешта йола музыка».
23.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — Мультипликационни фильмаш.
8.40 — В. И. Ленина цIерагIча культура Двореца «Орга» яхача халкъа халхара ансамбла концерт. Грознера передача.
9.15 — «Каракумски пастораль». Телевизионни документальни фильм.
9.35 — «Мамай школа».
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар.
10.35 — «Балтийски сийле». Художественни фильм.
12.05 — «Гургал».
12.35 — Французски мотт. Хьеха. 1-гIа шу.
13.05 — Фильм — берашта. «Геттара Iуйкъера Iуйре». 1-гIа сери.
14.15 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
15.15 — «Кердадараш».
18.05 — «Циклон». Телевизионни фильм.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — «Хатынь». Телевизионни фильм.
18.55 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.10 — Киножурнал.
19.20 — Сийле хийла Октябра. Литературно - музыкальни композици (гIалгIай меттала).
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.00 — «Цун дега йIовхал». Киноочерк.
20.10 — КПСС XXVII-ча съезда даха ма доаггIара накъадахар. «Знаменский» совхоза къахьегамхой болча» (гIалгIай меттала).
20.40 — «Сийлахь - доккхача доттагIала довхаш».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Моаршали Iодикен». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

6 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «БIаргашта гушдар—теша халадар».
9.35 — Автомоторни завода эрсий илле хора концерт. Свердловскера передача.
10.00 — «Топ йола саг». Художественни фильм.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Шеддолчоа жоп дала денхаре ва». Телевизионни документальни фильм.
15.10 — Фильм — берашта. «Бокъонца вола трубач вар».
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — «Октябра никъ». Телевизионни музыкальни фильм.
16.55 — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 68 шу дизара хетаяь торжественни заседани. ЦIейн концерт. Кремлевски съездий Двореца трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбол. Европейски кубкай матчаш. Перерыв йолча хана — «Тахан дунеи тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — «Шеддар а ха безам ба са!». Киножурнал.
8.30 — «Моаршали Iодикен». Художественни фильм.
10.00 — «Карпаташкара цIей». Фильм-концерт.
10.30 — «Юхахайка, горнисташ!».
11.00 — Ашараш локх Н. Осипова цIерагIча Паччахьалкхен академически эрсий халкъа оркестра солистий квартета.
11.20 — «Ер тха лаьтта да». Документальни фильмаш.
12.10 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
12.40 — Фильм — берашта. «Геттара Iуйкъера Iуйре». 2-гIеи, 3-гIеи сереш.
14.30 — Граждански тIема иллеш.
15.20 — «Кердадараш».
17.55 — «Уралочка». Телевизионни фильм.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.35 — Цар кхоачашъяьй план.
18.55 — Юххьанцарча партийни организацешкарча отчетийи хоржамийи итогашка.
19.10 — Октябра малха кIала. ЦIейн передача (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Литовски ССР камерни оркестра Ленински преме лауреата, заслуженни республика коллектива концерт. Дирижер — СССР халкъа артист С. Сондецкис.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Лакхале». Художественни фильм.
23.40 — «Кердадараш».

РАДИО

5 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» яхача республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Сийлахь-йоккхача Октябра — къахьегама рапорташ» (нохчий меттала).
9.30 — «Вай ханара къона саг» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — «Съездагара съездага». Микрофона хьалхашка ва КПСС Грозненски райкома хьалхара секретарь Витушев (эрсий меттала).
16.16 — Съезда хьалхарча яхье хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — КПСС XXVII съезда дизза накъагIоргда. «Коммуниста масал». Шалински района «Джалка» совхоза бригадирах, Социалистически Къахьегама Турпалах, СССР Паччахьалкхен совгIата лауреатах Саидовх йола зарисовка.

УКВ

17.00 — Марков «Общества гIорбаьннача винахех» яха радиоспектакль. 1-гIа дакъа.
18.26 — «СалоIа минуташ». Передача.
18.46 — Нохч-ГIалгIай ашараш а иллеш а.

6 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — «ДоттагIлен хоровод». Концерт (нохчий меттала)
11.15 — «Халхара ашарий муамаш» (нохчий меттала).
11.30 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала).
15.15 — «Кортамукъаленнои иразаи тIехьарча къовсама а ашараш» (эрсий меттала).
16.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — «Хьона да, Даьхе, салтечун дог!». (нохчий меттала).
16.45 — Боккха политически лоархIам бола документаш (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Октябра сигаленна кIал» яха ашарий-литературни композици.
17.27 — Революционни иллеш.
17.52 — «Революце мурд» яхача М. Мамакаева романацара оагIонаш.
18.04 — Халхара ашараш.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунда 5—10 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гIолла 6—11, Грозне 5—10 градус йIовхал а йолаш ха хила мег.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, екха а ехкаш, йоачан а йоацаш, бе-беча оагIонашкахьара секунда 3—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсахьна 4—, +1 деношка 7—12 градус йIовхал а йолаш ха латта тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийна вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-68.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-68.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02413. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4766.